

Slovenski Pravniki

Glasilo društva „Pravnika“ v Ljubljani

VSEBINA :

1. Dr. Vladimir Kukman: Predhodni načrt jugoslovanskega državljanskega zakonika in upravno pravo 196
2. Dr. Avgust Munda: Pojem poskusa v najnovejši zakonodaji s posebnim ozirom na nemško narodnosocialistično pravo. (Konec.) 214
3. Dr. Rudolf Sajovic: Predhodna izvršba 221
4. Književna poročila 235
5. Razne vesti 242

Prilogi: Odločbe Kasacijskega sodišča v civilnih stvareh št. 555 do 545 (p 7).
Mnenja k Predhodnemu načrtu državljanskega zakonika za Kraljevino Jugoslavijo (str. 289 do 356).

V LJUBLJANI 1937

UREDNIK: DR. RUDOLF SAJOVIC

Tiskali J. Blasnik nasl., Univerzitetna tiskarna in litografija d. d. v Ljubljani. — Odgovoren L. Mikuš.

Rokopisi naj se pošiljajo:

Uredništvo „Slovenskega Pravnika“ v Ljubljani, Bleiweisova cesta 16/I
Izhaja mesečno. — Naročnina 60 Din na leto.
Članarina (naročnina) naj se nakazuje na čekovni račun Poštne hranilnice, podružnice v Ljubljani št. 11.870 (Društvo „Pravniki“ v Ljubljani).

Slovenski Pravniki

Leto LI.

Ljubljana, oktobra 1937.

Štev. 9.—10.

Predhodni načrt jugoslovanskega državljankega zakonika in upravno pravo.*

Dr. Vladimir Kukman.

I.

Upravno pravo kot del javnega prava je v dvojnem odnosu do zasebnega prava: na eni strani se odtegujejo ustanove zasebnega prava zbog javnih koristi in socialnega napredka v čez dalje večjem obsegu dispoziciji zasebne volje, se stavijo pod vpliv javnopravnih norm in tvorijo tako nove upravnoppravne oblike; na drugi strani pa se uporabljajo razne pravne ustanove, ki jih označuje doktrina kot izključno zasebnopravne, tudi v upravnem pravu.¹

Razlog, zakaj se smatrajo nekatere pravne ustanove kot izključna domena zasebnega prava, je po Herrnrittu² ta, da so državo dolgo smatrali kot policijsko državo, v kateri so bili edinole zasebnopravni predpisi čvrste zakonske ureditve potrebni in taki ureditvi tudi dostopni, dočim se je javno pravo sproti urejevalo s tako zvanimi „političnimi predpisi“, ki so jih izdajali po potrebi. Velike kodifikacije 18. stoletja so se zaradi tega predvsem nanašale na državljanstvo pravo, ki je še danes v mnogih državah hrbtnica celotnega pravnega reda. Pri uporabi prava pa so, kakor izvaja isti pisec,³ prezrli, da urejajo državljankegi zakoniki mnogo zadev, ki pripadajo po modernem naziranju javnemu pravu. Šele v novejšem času se čez dalje bolj poudarja, da sta zasebno in javno pravo enakovredni polovici pravne celote, ki izvirata iz istega korena, namreč iz enotne naloge celotnega pravnega reda, urejevati odnose med ljudmi, bodisi da nastopajo kot posamezniki bodisi kot člani javnopravnih korporacij zaradi njih mirnega sožitja. Med pobornike tega modernega naziranja je šteti poleg

*) Po predavanju v društvu „Pravniku“ dne 12. marca 1937.

¹ Herrnritt, Grundlehren des Verwaltungsrechtes, Tübingen 1921; 121.

² o. c. 124.

³ o. c. 125.

Herrnritta tudi Ungerja, Spiegla, Layerja in zlasti Kelsena, ki je, kakor znano, ustanovitelj monističnega pravnega nauka.⁴

II.

Med pravne ustanove, ki spadajo po gornjem naziranju enako v področje zasebnega kakor javnega prava, je šteti predvsem splošna načela o uporabi, povratni moči, tolmačenju zakonov itd.⁵ Le-ta obsega prva skupina uvoda predhodnega načrta jugoslovanskega državljanškega zakonika z nadpisom: „O državljanških zakonih“. V tem delu uvoda vsebovana načela niso uporabna samo za zakone, ki urejajo civilnopravne materije, marveč prav tako tudi za zakone iz področja upravnega in ostalega javnega (n. pr. finančnega) prava. Da bi se pa mogla ta načela uporabiti tudi za javno pravo, bi se moral poleg raznih manjših sprememb, o katerih bo takoj govor, v prvi vrsti sedanjemu nadpis „O državljanških zakonih“ tako spremeniti, da bi odpadla utesnitev njih uporabe na zakone civilnopravne prirode. Taka preureditev bi dala vsej naši upravni zakonodaji one osnovne temelje, ki jih sedaj tako pogrešamo, hkrati bi se pa tudi vsaj v pogledu teh načel približali ideji pravnega edinstva. Predlagana preureditev bi pa imela to prednost, da bi se mogli teorija in praksa upravnega in ostalega javnega prava poslužiti v omenjenem pogledu dragocenih izsledkov nauka civilnega prava.⁶

K posameznim paragrafom bi bilo z vidika javnega, zlasti upravnega prava, naslednje pripomniti:

§ 3 določa m. dr., da zakoni praviloma nimajo povratne moči in da se varujejo pridobljene pravice. Uveljavljenje tega načela tudi za javno pravo, ki ga teorija sicer že sedaj v načelu priznava,⁷ praksa pa mnogokrat izpodbija, bi bilo zbog pravne sigurnosti, ki je tudi v javnem pravu prepotrebna, temeljne važnosti. To načelo bi dobilo poseben poudarek, če bi se zamenjala beseda „praviloma“ z besedama „v dvomu“.⁸ To besedilo nikakor ne bi oviralo in zaviralo

⁴ Ustrezne citate gl. Herrnritt, o. c. 125, op. 6.

⁵ o. c. 128.

⁶ Glede sličnega odnosa med civilnim in kazenskim pravom (v pogledu silobrana) prim. Eisner - Pliverić, Mišljenja o predosnovi gradjanskog zakonika za Kraljevino Jugoslaviju, Zagreb 1937; 38 (k § 12. predh. načrta).

⁷ Krbek, Upravno pravo I., Zagreb 1929; 157 sl.; Herrnritt, o. c. 50. in 115. sl.

⁸ Prim. Mnenja k predhodnemu načrtu državljanškega zakonika (priloga Slov. Pravnika) (v bodoče krajšano: Mnenja), 9 in Eisner-Pliverić, 13 (k § 3 predh. načrta).

razvoja upravne zakonodaje, ki mora varovati javni interes in slediti sodobnim socialnim težnjam ter se zaradi tega v določenih primerih tudi pred pridobljenimi pravicami ne sme ustaviti.⁹

Besedilo § 4 predhodnega načrta je širše od besedila § 9 o. d. z. Iz predlaganega besedila § 4 ne izhaja več, da sme samo zakonodavec zakon spremeniti ali ukiniti, marveč bi bila po tem besedilu sprememba oziroma ukinitve zakona možna tudi na drug način. V bistvu ni to za nas nič novega. Saj se je v zadnjih letih že udomačila praksa, da spreminja ministrski svet na podlagi pooblastil finančnih zakonov razne (tudi civilnopravne) zakone z uredbo.¹⁰ Morda govore za taka pooblastila nujni razlogi gospodarske, kulturne in politične prirode. S pravnega vidika pa bi bilo želeti, da bi bile to res izjeme, ki ne smejo postati pravilo. Zaradi tega se tudi ne moremo strinjati s sedanjim besedilom § 4 predhodnega načrta, ki naj bi izrečno statuiral, da sme samo zakonodavec zakone spremeniti in ukiniti. To bi veljalo, če se spremeni nadpis prve skupine uvoda, v načelu tudi za upravne in druge zakone. Pripomniti bi bilo dalje, da je § 4 predhodnega načrta tudi nepopoln, ker ne predvideva možnosti prekinitve zakona brez izrečne ukinitve s potekom v zakonu določenega časa (prim. vsakoletni finančni zakon!). Navedeni paragraf bo torej treba v tem oziru dopolniti.

Velike važnosti za upravo bi bila tudi možnost uporabe določb § 6 predhodnega načrta na upravne zakone. V naši sedanji upravni zakonodaji ni splošno veljavnih določb o analogiji in o izpolnjevanju zakonskih praznin. Praksa je zaradi tega večkrat postavljena pred težko nalogo, da izda pod silo razmer odločbo ob uporabi analogije ali ob izpolnjevanju zakonskih praznin, ne da bi imela za to zakonito osnovo. Z uveljavljenjem § 6 tudi za področje upravnega

⁹ Zelo instruktiven primer o različni rešitvi problema pridobljenih pravic (v uslužbenskem pravu) nudita § 146, odst. 1. zak. o občinah in § 159 v zvezi s § 161. zak. o mestnih občinah.

¹⁰ Tako so v letu 1956 izšle n. pr. uredba o spremembah zakona o železnih javnega prometa; uredba o spremembah in dopolnitvah invalidskega zakona z dne 4. julija 1929 z njegovimi spremembami in dopolnitvami z dne 4. decembra 1929 in z dne 18. septembra 1950 ter uredba z zakonsko močjo o spremembah in dopolnitvah zakona o islamski verski zajednici kraljevine Jugoslavije. V letu 1957 pa so doslej izšle uredba, s katero se uvaja zakon o izvršbi in zavarovanju z dne 9. julija 1950 (prim. čl. 2 in dr.); uredba o spremembah in dopolnitvah zakona o izvršbi in zavarovanju z dne 9. julija 1950 in uredba o dopolnitvi čl. 98 zakona o odvracanju in zatiranju živalskih kužnih bolezni z dne 14. junija 1928.

in ostalega javnega prava bi se odstranila občutna vrzel, s tem bi pa v bodoče tudi v omenjenih primerih prišlo do veljave temeljno načelo zakonitosti uprave (§ 108 zak. o občem upravnem postopku). Treba pa bi bilo v tem paragrafu nadomestiti besedo „sodnik“ s kakim drugim splošnejšim izrazom (n. pr. z „odločujoči organ“); najbolj enostavno pa bi bilo, da bi se dala 1. in 2. odstavku tega paragrafa oblika tretje osebe, kakor jo ima že sedaj § 7 o. d. z.¹¹

Drugi odstavek § 6 je posnet — dasi ne dobesedno¹² — po čl. 1. švicarskega civ. zakonika in čl. 1. liechtensteinskega civ. zakonika. Projektanti predhodnega načrta se torej niso ravnali po vzgledu ruskega državlanskega zakonika, ki predstavlja tudi eno možnost rešitve v § 6, odst. 2., obravnavanega problema. Ruski državlanski zakonik vsebuje namreč v uvodnem zakonu kakor tudi v čl. 1 in 30 nekaj osnovnih načel, po katerih se mora sodnik ravnati pri reševanju primerov, ki se na novo pojavljajo. Blagojevič¹³ daje ruski rešitvi prednost pred švicarsko, ker smatra, da je pri vsem upoštevanju široke sodniške oblasti vendarle, četudi v najširših obrisih, treba označiti osnovne ideje obstoječega sistema, čigar meje ne sme sodnik nikdar prekoračiti, marveč v konkretnem primeru samo njegovo vsebino dopolniti.

Ne da bi se spuščal v oceno prednosti enega ali drugega sistema za zasebno pravo, bi pripomnil, da je ruski sistem po m. m. za področje upravnega prava manj priporočljiv, ker bo jedva mogoče zajeti tudi samo v najširših potezah vse one primere, ki se utegnejo pri naglem razvoju razmer na novo pojaviti. Za potrebe upravnega prava ustreza povsem sedanje besedilo § 6, odst. 2. predhodnega načrta, seveda z gori navedeno omejitvijo, da naj odpade beseda „sodnik“ ali da naj se stilizira v tretji osebi. Še bolj priporočljiva pa utegne biti formulacija, ki jo predlaga prof. Pliverić,¹⁴ vendar bi se morala za namene upravnega prava tudi pri tej formulaciji upoštevati pravkar navedena omejitvev.

Določba § 7 predhodnega načrta, da sme samo zakonodavec tolmačiti zakon na način, ki je za vse obvezen, je tako fundamentalna in iz razlogov, ki ležijo na dlani, sama po sebi umevna, da bi morala biti ali vsaj postati maksima

¹¹ Prim. Mnenja, 5. (k §§ 5 do 7 predh. načrta).

¹² Eisner-Pliverić, 21. in 22.

¹³ Boris Blagojević, Kodifikacija gradjanskog prava; Pravosudje 1955, št. 4; 270 in 271.

¹⁴ Eisner-Pliverić, 22. in 23.

vsega, torej tudi javnega prava. In vendar najdemo n. pr. v zadnjem odstavku čl. 45 zakona o taksah in pristojbinah določbo, po kateri so vsa pojasnila, t o l m a č e n j a in navodila, ki jih izdaja generalna direkcija posrednih davkov (sedaj oddelek za davke pri ministrstvu za finance) glede uporabljanja predpisov zakona o taksah za vsa oblastva in s tem posredno za vse državljanke obvezna. V zadnjem času pa je izdal minister pravde na osnovi čl. 56, odst. 2., uredbe o likvidaciji kmetskih dolgov sporazumno z resortnimi ministri a v t e n t i č n o t o l m a č e n j e točke 5., črke b, § 24 finančnega zakona za leto 1957/58.¹⁵ Dokaz več, kako potrebno je, da se uredi vsa materija glede tolmačenja zakona v osnovnem zakonu — državljanem zakoniku, ki naj bi bil kljub temu, da ni ustavni zakon in da v naši državi ni ustavnega sodišča, v navedeni smeri odločilen tudi za ostale zakone.

III.

K prvemu delu predhodnega načrta j. d. z. z nadpisom „O osebnem pravu“ bi bilo v splošnem pripomniti, da se ustanove državlanskega prava, ki se nanašajo na povsem individualna razmerja poedincev in ki so v zvezi z njih telesno in duševno kakovostjo, kakor zakon, odnosi med starši in otroki, varuštvo itd., torej vse to, kar obravnava prvi del našega predhodnega načrta, ne da prenesti v javno pravo. Javnopravni predpisi urejajo le nekatere predpostavke in pravne učinke, kakor n. pr. ženitvena dovoljenja in spričevala, spregled zakonskih zadržkov, določitev verske pripadnosti otrok itd.¹⁶

A. K p r v i s k u p i n i prvega poglavja („O fizičnih osebah“) naj pripomnim z upravnega vidika naslednje:

§ 17 predhodnega načrta govori o pravni sposobnosti. Ta pojem je važen tudi za upravno pravo zaradi določbe § 20, odst. 1. zakona o občnem upravnem postopku, ki določa, da se sposobnost, biti stranka, in sposobnost, samostojno opravljati pravdna dejanja kot stranka, presojata, kjer ni posebnega predpisa, po načelih državlanskega prava. Sposobnost biti stranka po ZUP se praviloma ujema s splošno pravno sposobnostjo v smislu § 17 predhodnega načrta. V javnem pravu pa obstoji tudi še pojem posebne pravne sposobnosti: tuji n. pr. imajo pač splošno pravno sposobnost, nimajo pa n. pr. glede političnih pravic, ki jih

¹⁵ „Službene Novine Kraljevine Jugoslavije“ z dne 26. junija 1957, št. 141/XLIV/527.

¹⁶ Herrnritt, 127.

imajo tuzemci, posebne pravne sposobnosti in zaradi tega v pogledu teh pravic tudi ne morejo nastopati kot stranka (n. pr. pri volitvah).¹⁷ Pri uporabi državljskega prava glede pravne sposobnosti je treba tedaj vedno imeti v vidu supletorno veljavnost državljskega prava, ker določajo upravni predpisi pogosto posebno pravno in tudi procesno sposobnost, ki je različna od splošne pravne in procesne sposobnosti državljskega prava.¹⁸

Določbe §§ 20 do 26 o „prebivališču“ so za upravno pravo nepomembne zaradi določbe § 27, da se s temi predpisi ne sega v javnopravne predpise, kar je važno zbog določb zakona o občinah in zakona o mestnih občinah, o občinskih članih in prebivalcih in zbog mnogih drugih upravnih predpisov.

Pri opredelitvi pojma sorodstva v § 29 predhodnega načrta bi bilo tudi z vidika upravnega prava želeli, da se naglaša krvna vez, s čimer bi odpadel marsikateri dvom.¹⁹ Kako živa je ta potreba, se vidi n. pr. iz § 28, t. 8. in § 70, odst. 3., zakona o občinah ter § 25, zadnjega odstavka zakona o mestnih občinah, kjer je govor o tem, da ne morejo občinski odborniki (člani mestnega sveta) oziroma člani občinske uprave biti osebe, ki so s predsednikom (mestne) občine v krvnem sorodstvu do vštetelega 4. kolena. O krvnem sorodstvu je m. dr. govor tudi v § 15, t. 1. in 5. zakona o občnem upravnem postopku. Dopusna je domneva, da je vprav zaradi okoliščine, da sorodstvo doslej v državljskih predpisih ni bilo označeno kot krvna vez med predniki in potomci in med potomci samimi, dovedla zakonodavca na navedenih in mnogih drugih mestih do tega, da je označil vprav krvno sorodstvo kot pravno pomembno dejstvo.

Omembe vreden je tudi zadnji stavek § 29 predhodnega načrta, ki določa, da svaštvo tudi s prestankom zakonske zveze ali zakonske skupnosti ne prestane, dočim o. d. z. take določbe nima. V tej zvezi je zanimiv že omenjeni § 15 ZUP, ki se glasi: „Upravni organ je izključen poslovati v stvareh: 1. v katerih je stranka sam ali njegova žena (mož), čeprav je zakon razvezan ali ločen, ali je stranka zaročenka (zaročenec) ali sorodnik po krvi v premi vrsti ali v stran-

¹⁷ Krbek, Zakon o opštem upravnem postopku, Zagreb 1951; 52. in 53. Goršič, Komentar zakona o opštem upravnem postopku, Beograd 1951; 50. in 51.

¹⁸ Krbek, o. c. 54. in 55.

¹⁹ Prim. Mnenja, 56, zadnji odst.

ski vrsti do 4. kolena ali po zakonu²⁰ do 2. kolena, če prav v zakona več ni.“²¹ Zadnje (podčrtane) besede bodo postale po uveljavljenju zadnjega stavka § 29 predhodnega načrta nepotrebne. § 15 ZUP se glasi dalje: (Upravni organ je izključen poslovati v stvareh) „5. v katerih je pooblaščenec oseba, s katero je po krvi soroden v ravni vrsti, v stranski vrsti ali po zakonu (braku)²² do drugega kolena.“ Tukaj ni dostavka: „čeprav zakona več ni.“ Po uveljavljenju § 29 bo odstranjena sedanja razlika med t. 1. in 5. § 15 ZUP, ki je sedaj očitna zaradi obstojanja oziroma nedostajanja večkrat navedenega dostavka „čeprav zakona več ni.“²³

K § 31 predhodnega načrta predlaga advokatska zbornica v Ljubljani prestilizacijo besedila, ki bi odpravila nepotrebno razširitev že ustaljenega pojma „roditelji“ oziroma „otroci“.²⁴ Predlagani spremembi je tudi z gledišča upravnega prava pritrditi, ker se navedena pojma čestokrat tudi v upravnih predpisih uporabljata.

§ 41 predhodnega načrta govori o posebni zaščiti osebnega imena. V „Mnenjih“ opozarja prof. Lapajne na to, da je zaščita osebnih imen že uzakonjena v posebnem zakonu o osebnih imenih z dne 19. februarja 1929, ki naj ostane v veljavi tudi po izdaji j. d. z. in kateremu naj se prilagodi j. d. z.²⁵

V zadevi bodi dovoljena naslednja pripomba: Zakon o osebnih imenih je prinesel na eni strani zenačenje dotlej veljavnih različnih predpisov, na drugi strani pa mnogo novih sicer izbornih določb. Odredbe tega zakona so deloma zasebnopravne, deloma javnopravne narave kakor pri mnogih drugih zakonih. Dolžnost zakonodavca je, da skrbi za preglednost zakonov in njih čim lažjo dostopnost. V tem pogledu je eno najboljših sredstev kodifikacija. Da se izvede edinstvo in sistematika v neki določeni pravni disciplini, izda država enoten zakonik, ki ureja vse pravne odnose določene vrste in ki absorbira kot tak vse dotlej obstoječe posebne zakone, ki se nanašajo na zadevno disciplino in ki obsega praviloma tudi cel niz odnosov, ki dotlej niso bili izrečno urejeni s pravnimi predpisi.²⁶ Zbog tega bi kazalo sprejeti zasebnopravne določbe zakona o osebnih

²⁰ Lapsus legis, ker gre očitno za svaštvo in ne za sorodstvo.

²¹ Podčrtal jaz.

²² Gl. op. 20.

²³ Isto velja analogno tudi za § 15., t. 3. in 8. Grpp.

²⁴ Mnenja, 37.

²⁵ Mnenja, 21.

²⁶ Boris Blagojević, o. c. 261.

imenih v j. d. z., in sicer poedine določbe tja, kamor spadajo po sistematiki zakona. Tako n. pr. naj bi se zaščita imena uredila v § 40²⁷ ali 41²⁸ — saj je civilnopravni zaščiti imena brez dvoma dati prednost pred javnopravno zaščito, ki obstoji le v nalaganju glob od 50 do 500 din (čl. 36 zakona o osebnih imenih) brez možnosti odškodninskih zahtevkov. Določbe glede imena žene, zakonskih, nezakonskih, posvojenih otrok itd. in ostale določbe, ki so se izkazale za dobre in primerne, naj se uvrste tja, kjer se obravnava v predhodnem načrtu ustrezna materija. Seveda je preprečiti antinomije. Preostale določbe zakona o osebnih imenih pa naj bi se morebiti obenem z določbami glede matic, ki tudi še niso unificirane, izdale v novem posebnem zakonu, istočasno pa izpustile določbe, ki so se pokazale kot neprimerne in ki se zaradi tega v praksi ne izvajajo (n. pr. čl. 53, odst. 5. v zvezi s čl. 36, t. j. kaznovanje graduiranih oseb zaradi rabe akademskega naslova, ki ni prijavljen domovni občini). S to ločitvijo zasebno- in upravnopravnih določb bi se dosegla — kolikor je to v danem primeru vobče izvedljivo — na eni strani čvrsta sistematika zasebnopravnih določb v navedenem zakoniku, na drugi strani pa gibčnost upravnih predpisov, ki bi se mogli v primeru potrebe v celoti spremeniti, ne da bi zadela ta sprememba civilnopravne strani pravnega razmerja.

B. Druga skupina prvega poglavja vsebuje predpise o juridičnih osebah. Ta skupina se deli v tri podskupine: v obče določbe, v določbe za društva in v določbe za ustanove.

Glede načelnega vprašanja, ali naj se te določbe vobče sprejmejo v polnem obsegu v j. d. z., so mnenja zelo deljena. Prof. Maurović je v nasprotju z ostalimi člani komisije, ki je izdelala predhodni načrt, zastopal stališče, da ni treba v j. d. z. uvrstiti podrobnih predpisov o juridičnih osebah.²⁹ Prof. Pliverić nima načelnih pomislekov proti takó obsežni ureditvi te materije, kakor jo predlaga predhodni načrt,³⁰ prof. Čeda Marković pa postavlja vprašanje, ali spada ta materija v j. d. z.³¹ Steinmetz in Laza Urošević, ki sta objavljala v „Pravosudju“ svoje pripombe k predhodnemu načrtu, se k temu vprašanju nista izjavila. Apela-cijsko sodišče v Ljubljani predlaga, da naj se v j. d. z.

²⁷ Mnenja, 21. in 39.

²⁸ Eisner-Pliverić, 67.

²⁹ Eisner-Pliverić, 68.

³⁰ ista, 69.

³¹ Predosnova gradjanskog zakonika, Pravosudje 1956, št. 1.; 5.

obširneje obravnava le imovinska stran, zlasti v odnosu do tretjih oseb.³² Okrožno sodišče v Celju pozdravlja nove določbe,³³ okrožno sodišče v Ljubljani ne zavzema stališča, okrožno sodišče v Mariboru pa je mnenja, da naj j. d. z. (z izjemo §§ 50 in 80 ter morebiti §§ 81 do 83) ne obravnava materije o društvih in ustanovah, češ da spada v poseben zakon o društvih in v poseben zakon o ustanovah.³⁴

Zelo zanimivo in pomembno je stališče, ki ga zavzema prof. Lapajne. Njegov odgovor je deloma pritrdilen, deloma zanikalen.³⁵ Pritrjuje in pozdravlja prevzem občih določb §§ 42 do 49, ki naj tvorijo podredno prepotreben *ius commune* za vse vrste pravnih oseb brez izjeme, tedaj tako za javno (cerkveno) —, kakor tudi za privatnopravne, in sicer za gospodarske kakor tudi za negospodarske pravne osebe. Prof. Lapajne odklanja pa prevzem določb o društvih in ustanovah, ki naj bi se eventualno še spopolnile z določbami o zavodih. V j. d. z. ne spadajo, ker imamo že poseben zakon o društvih, shodih in dogovorih iz leta 1931. (z novelo iz leta 1953) in poseben zakon o ustanovah iz leta 1950 s pravilnikom. Avtor navaja sicer, da ureja društveni zakon društva s pretežno javnopravnega vidika, zanemarjajoč zasebnopravni in predlaga, da naj se društveni zakon izpopolni z vsemi določbami načrta, ki jih bo zakonodavec smatral za potrebne. Dalje poudarja, da prenašajo specialni zakoni (kakor sta to zakon o društvih, shodih in posvetih ter zakon o ustanovah) prav dobro in mnogo bolj nego civilni codices i javno- i privatnopravne določbe. Iz predhodnega načrta pa bi bilo izločiti določbe tako eminentno javnopravnega značaja, kakor one o stvarni in krajevni pristojnosti društvenih oblastev (§ 52, al. 2. načrta) in določbe za njih postopanje (§ 79 načrta). *Mutatis mutandis* naj veljajo iste pripombe tudi za določbe, ki jih predvideva načrt za ustanove. Te določbe so v j. d. z. še manj potrebne, ker je zakon o ustanovah skrbneje izdelan nego društveni in ima že danes polno določb ne le javno-, marveč tudi privatno-pravne narave. Oba zakona naj bi obdržala svojo lastno eksistenco in ne bi smela žrtvovati j. d. z. Istega naziranja je v bistvu tudi advokatska zbornica v Ljubljani.³⁶

³² Mnenja, 45.

³³ Mnenja, 44.

³⁴ Mnenja, 47.

³⁵ Mnenja, 22. nasl.

³⁶ Mnenja 39, 41. in 42.

Spričo divergentnih mnenj tako odličnih poznavalcev prava je izredno težko zavzeti odrejeno stališče, ker so si naziranja po svojih argumentih enako pomembna. Kljub temu bi jaz za svojo osebo predlagal, da ostane tudi materija o društvih in ustanovah (seveda s potrebnimi korekturami) v načrtu. Svoj predlog podpiram z naslednjimi razlogi: 1) Društva in ustanove so pravne osebe zasebnega prava. J. d. z. ne bi izpolnil svoje naloge kot kodifikacija zasebnopravnih norm, če bi te določbe, ki so tako ogromne važnosti, prešel; 2) Prevzem maloštevilnih upravnih norm n. pr. glede kompetence društvenih in ustanovnih oblastev in določb za njih postopanje, ki so vrh tega deloma le okvirne določbe (§ 79), po m. m. ne kvari in ne trga sistema. Upravne norme nahajamo tudi še na drugih mestih državljskega zakonika, n. pr. v zakonskem pravu. Popolna ločitev obeh vrst norm se pač v nobeni kodifikaciji ne bo dala do kraja izvesti;³⁷ 3) V državah z urejenimi razmerami je le pozdraviti, če pridejo take določbe v sestav velike kodifikacije, ker jim je s tem zagotovljena neka stabilnost, kar pomenja velik napredek v pogledu pravne sigurnosti; 4) Kar se tiče zlasti društvenega zakona, je pričakovati v doglednem času izdajo novega zakona. S prevzemom večkrat omenjenih določb v j. d. z. bi se mogel ta zakon omejiti na predpise zgolj politične narave, katerim bi se mogli dodati še predpisi o shodih in posvetih, ki vobče ne tvorijo materije državljskega zakonika.³⁸

V podrobnosti glede predpisov o pravnih osebah se mi ni spuščati, ker so gori navedeni komentatorji snov že v vseh potankostih obdelali, tako da bi moje pripombe ne mogle prinesiti nič novega. Naglašati bi hotel le še, da je izčrpno obravnavanje materije o društvih v predhodnem načrtu spričo pomanjkljivosti ozir. nedostajanja teh določb v veljavnem društvenem zakonu velik napredek. Pozdraviti je tudi svobodnejši duh, ki veje iz določb predhodnega načrta in ki pride zlasti do izraza v § 50, ki opušča sedanji sistem tihega koncesioniranja in uvaja sistem svobodnega ustanavljanja društev.³⁹

³⁷ Prim. Eisner-Pliverić, 69.

³⁸ Zanimiv (kompromisni) predlog, kako bi se dal j. d. z. spraviti v sklad z vsakokrat veljavnim društvenim zakonom, prinaša prof. Pliverić, 80. do 82.

³⁹ Mnenja, 28.

IV.

Drugo poglavje prvega dela predhodnega načrta obravnava zakonsko pravo (§ 105 do 175). Načelno stališče do tega poglavja sta m. dr. zavzela profesorja Rado Kušej⁴⁰ in Bertold Eisner.⁴¹ Prvi predlaga, da naj se § 129 predhodnega načrta z ozirom na rimokatolike in določbe § 165 o razvezi zakona spremeni tako, da se predpiše za vse državljane brez razlike vere strogo obvezna civilna poroka, ki bi se lahko opravila pred občinskim tajnikom. Drugi pa se zavzema za to, da se dopuščata cerkveni in civilni brak kot fakultativni obliki za sklenitev zakona, kakor veljata danes na Češkoslovaškem, v Angliji, Italiji in v vseh skandinavskih državah. Na ta način bi se zadostno upoštevalo versko čustvovanje večjega dela ljudstva, ki je za sklenitev pred cerkveno oblastjo, hkrati pa tudi načelo svobode vere in vesti, ki ga postavlja čl. 11. ustave. Ne da bi se mogel spuščati v oceno tega spornega vprašanja, bi izrazil svoje mnenje, da je postala sprememba predhodnega načrta z ozirom na pričakovano ratifikacijo konkordata med našo kraljevino in Sv. Stolico posebno aktualna. Čl. XXXII. konkordatskega osnutka določa slično kakor avstrijski konkordat, da ima poroka, opravljena v katoliški cerkvi po odredbah kanonskega prava, že s tem tudi v primeru mešane vere civilne učinke. Po mnenju prof. Kušaja bi se dala obvezna civilna poroka lažje spraviti v sklad s konkordatom, kakor sedanje besedilo predhodnega načrta. Imenovanemu pa ne morem pritrditi glede predloga, da naj se opravi civilna poroka pred občinskim tajnikom. Vsaj v dravski banovini po m. m. sedanji občinski tajniki po večini za ta posel niso sposobni. Res je sicer, da predpisuje v dravski banovini veljavna uredba o občinskih uslužbencih z dne 12. marca 1936 („Službeni list kralj. banske uprave dravske banovine“ z dne 29. julija 1936, št. 477/61) v čl. 10, slično kakor uredbe ostalih banovin, za občinske tajnike določeno izobrazbo, ki se ravna po številu prebivalstva in davčni osnovi občine.⁴² Upoštevati pa je treba, da bo po

⁴⁰ Mnenja, 98. nasl.

⁴¹ „Das Eherecht im jugoslawischen Vorentwurf und im tschechoslovakischen Entwurf eines bürgerlichen Gesetzbuches“, 1936; Eisner-Pliverić, 119. nasl. Istotam je tudi navedena literatura glede oblike sklenitve zakona in glede vprašanja, ali bodi naše enotno bračno pravo zgrajeno na konfesionalni ali na akonfesionalni bazi. O našem bodočem ženitnem pravu glej tudi navedbo literature v razpravi prof. Lapajmeta „Pravni učinki sklenjenega zakona po predhodnem načrtu jugosl. drž. zakonika“, Sl. Pravniki 1937, št. 5.—6; 102.

⁴² Uredba o občinskih uslužbencih v prireditvi V. Kukmana, Ljubljana, 1936, 19. do 22.

predhodnih odredbah te uredbe (čl. 154 do 157) ostal predvidoma znaten del sedanjih večinoma nekvalificiranih tajnikov na svojem mestu, tako da se jim navedena funkcija ne more poveriti.⁴³ Razen tega more po čl. 152 iste uredbe ban do julija 1941. spregledati novovstopivšim tajnikom kvalifikacijo, ki se sicer zahteva po čl. 10 uredbe. To bo zopet povečalo kader nekvalificiranih tajnikov. Razmere v nekaterih drugih banovinah so sicer boljše, vendar pa že sam primer dravske banovine, ki ni osamljen, ne dopušča prenosa navedenih funkcij na občinske tajnike. Po m. m. naj bi opravljala te posle sreska načelstva. Prof. Eisner ugovarja sicer, da so le-ta za večji del prebivalstva preveč od rok in da bi prenos teh funkcij zahteval povečanje uradniškega aparata.⁴⁴ Ti pomisleki pa zgubijo na tehtnosti spricho okolnosti, da nupturijenti ob sklenitvi zakona radi kaj več žrtvujejo in da je v eminentnem javnem interesu, da se zakoni veljavno sklenejo.

V podrobnostih bi bilo navesti naslednje:

§ 124 predhodnega načrta predvideva kazen za verskega predstojnika oziroma za predstojnika upravnega oblastva, ki predpisanih oklicev ne izvrši v pravilni obliki. Določiti bi bilo še, kdo naj kaznuje in kakšna kazen naj se izreče. Apelacijsko sodišče v Ljubljani predlaga, da naj se to uredi v uvodnem zakonu.⁴⁵ Po m. m. bi mogel uvodni zakon predvideti le pooblastilo za ureditev stvari z upravnimi predpisi, ker gre v bistvu za disciplinske predpise organov javne uprave (dejanski stan § 599 Kz. po naziranju apelacijskega sodišča ni podan).

K zadnjemu stavku § 125 pripominja Steinmetz, da izraz „predstavnik oblastva“ ni posrečen oziroma da je premalo točen z ozirom na rabo sličnih izrazov na raznih mestih predhodnega načrta.⁴⁶

Pri § 126 graja isti pisec upravičeno, da ni dovolj točno določeno, ali mora obče upravno oblastvo prve stopnje ponoviti oklice, ki jih je obavil že verski predstojnik, pa se je naknadno premislil in odklonil sodelovanje pri sklenitvi zakona, tako da so nupturijenti prisiljeni, da podajo svojo slovesno izjavo pred upravnim oblastvom.⁴⁷

⁴³ Za njih prevedbo po navedeni uredbi se namreč ne zahteva šolska izobrazba, ki jo predpisuje čl. 10. za tajnike, ki na novo vstopijo v službo. Prim. uredbo v navedeni izdaji, 112. do 116.

⁴⁴ Eisner-Pliverić, 121.

⁴⁵ Mnenja, 106

⁴⁶ Pravosudje 1955, št. 9—10; 655.

⁴⁷ ibid.

Po § 132 mora verski ali upravni predstojnik odkloniti sodelovanje pri sklenitvi zakona, če sumi, da je podan kak zakonski zadržek. Tudi na tem mestu zahteva Steinmetz upravičeno, da naj se dopolni j. d. z. v tem smislu, da mora biti sum utemeljen.⁴⁸

§ 133 določa, da se morejo zaročenci pritožiti na upravno oblastvo druge stopnje, če odkloni „pristojno oblastvo“ izvršitev oklicev ali sodelovanje pri sklenitvi zakona. Izraz „pristojno oblastvo,“ dopušča dvom, ali ni mišljen poleg sreskega načelnika tudi verski predstojnik. Predhodni načrt ima sicer očitvidno sreskega načelnika v mislih, na katerega se morejo zaročenci obrniti po § 130, če verski predstojnik odkloni svoje sodelovanje. Besedo „pristojno oblastvo“ bi bilo torej nadomestiti z „upravno oblastvo prve stopnje“. Sicer pa ta paragraf vobče ne spada v predhodni načrt, ker imajo zaročenci že po splošni določbi § 114 zakona o občnem upravnem postopku pravico pritožbe na višje upravno oblastvo.

Pozdraviti je določbo § 137 predhodnega načrta, po katerem spregledajo (v nasprotju s § 85 o. d. z.) upravna oblastva prve stopnje tudi na sedežih banskih uprav drugi in tretji oklic. To ustreza toliko zaželjeni dekoncentraciji uprave v stvareh, ki jih morejo prav tako rešiti tudi nižja upravna oblastva. Upoštevati pa bi bilo predlog prof. Eisnerja, da naj se dajo ti spregledi samo iz važnih razlogov.⁴⁹

Dragocen za našo upravo je § 142 predhodnega načrta, ki našteva taksativno neizpregledljive zakonske zadržke. Prof. Eisner priporoča, da naj se po vzgledu nemškega in švicarskega civilnega zakonika ter čehoslovaškega osnutka o. d. z. raje naštejejo izpregledljivi zakonski zadržki.⁵⁰ Pa naj se sprejme prvi ali drugi modus, je vsak od njih velik napredek nasproti § 85 o. d. z., katerega je uporabljala povojna avstrijska upravna praksa zaradi njegovega ohlapnega besedila za spregled zakonske zveze pri rimokatolikih. S tem je omogočila sklenitev velikega števila tako zvanih dispenznih zakonov, ki jih je sicer vrhovno sodišče na Dunaju v primeru tožbe dosledno proglašalo za neveljavne. Resnici na ljubo pa je treba ugotoviti, da naša upravna praksa nikdar ni hodila po takih potih. Kljub temu je § 142 v načelu pozdraviti, ker prinaša jasnost v izredno važnem vprašanju izpregledljivosti zakonskih zadržkov.

⁴⁸ ibid.

⁴⁹ Eisner-Pliverić, 143.

⁵⁰ ibid. 144.

§ 169 ureja rabo rodbinskega imena žene po razvezi zakona. Ta paragraf sicer ni popolnoma v skladu z veljavnim čl. 14. zakona o osebnih imenih, vendar je pravilno uvrščen na tem mestu.

V.

Drugi del predhodnega načrta, ki ureja imovinsko pravo, se deli na uvod in na dva oddelka: na stvarne in na obveznosne pravice.

K uvodu predlaga prof. Lapajne, da naj se §§ 521 do 525, ki obravnavajo pojem javne dobrine, zložijo v en sam paragraf, ki naj bi se glasil: „Javna ali občja dobrina so one stvari, ki jih sme uporabljati vsak. Lastnina javne dobrine pripada vladarju, državi, banovini, občini ali drugi javno- ali privatnopravni korporaciji ali fizični osebi. Javna dobrina se upravlja po tem zakoniku, kolikor ne obstoje posebni predpisi upravnih in drugih zakonov“ (al. 1.). „Vsa imovina, ki ni javna dobrina, je privatna“ (al. 2.).⁵¹ Profesor Pliverić pa predlaga, da naj se namesto §§ 521 do 525 vstavi nov paragraf z naslednjim besedilom: „Stvari države i javno-pravnih teritorialnih jedinica (banovina, općina), koje su određene za opću upotrebu, kao drumovi (ceste), rijeke, morske luke i obale, zovu se javno dobro. Na javno se dobro primenjuju propisi ovoga zakonika, ukoliko nije upravnim zakonima određeno što drugo“. Prof. Pliverić utemeljuje svoj predlog s tem, da je „podjela stvari u javno i privatno dobro podjela stvari s obzirom na njihov neki kvalitet, a ne s obzirom na subjekt, kome one pripadaju“.⁵² Ta ugotovitev je točna, vendar se utegne zgoditi, da bodo oblastva javne uprave od prof. Pliverića predlagano besedilo tako razumela, da so vse navedene stvari v lasti države oziroma ostalih javnopravnih teritorialnih edinic in da tedaj zasebna last na teh in sličnih stvareh, ki so v splošni uporabi, ni mogoča. Nastali bi v praksi razni dvomi, dasi n. pr. § 10 zakona o nedržavnih cestah iz l. 1929. privatno lastnino izrečno tudi na banovinskih in občinskih cestah dopušča. Ker je besedilo, ki ga predlaga prof. Lapajne, jasnejše, mislim, da bi mu bilo z vidika upravne prakse dati prednost, moram pa hkrati poudariti, da tudi besedilu prof. Pliverića v načelu ni prigovarjati.

Glede cest bi še opozoril, da označujeta § 3 zakona o državnih cestah in § 9 zakona o nedržavnih cestah državne

⁵¹ Mnenja, 119.

⁵² Eisner-Pliverić, 277.

oziroma nedržavne (samoupravne) ceste kot javno imovino. To je pogrešno, ker jih ni moči šteti med upravno imovino v ožjem smislu besede, t. j. med stvari, ki služijo neposredno konkretnim nalogam javne uprave kakor n. pr. državne zgradbe (*res publicae*), marveč med stvari, ki služijo splošni uporabi (*res, quae in publico usu habentur*).⁵³ Pravilna je terminologija § 322 predhodnega načrta, ki označuje ceste kot javno dobrino.

Prof. Lapajne opozarja, da ne omenja predhodni načrt na nobenem mestu tako važnih stvari, kakršne so vode, ki morejo biti javna dobrina ali privatna imovina (§§ 75 in 76 zakona o izkoriščanju vodnih sil iz leta 1931).⁵⁴ Pravkar navedeni zakon velja le v primerih, v katerih gre za izkoriščanje vodnih sil, podredno pa veljajo državni vodopravni zakon iz leta 1869. in razni deželni vodopravni zakoni. Ti zakoni veljajo izključno v primerih, v katerih ne gre za izkoriščanje vodnih sil, pač pa za druge vodnopravne zadeve. Tudi v teh zakonih nahajamo določbe o javnih⁵⁵ in privatnih vodah (§§ 1. do 4.), ki se v glavnem ujemajo z določbami §§ 75 in 76 zakona o izkoriščanju vodnih sil. —

K utesnitvam lastninske pravice (§§ 384 do 388 predhodnega načrta) naj pripomnim naslednje:

Utesnitve lastninske pravice, ki so navedene v § 384 predhodnega načrta (§ 364 o. d. z.), nahajamo v celi vrsti upravnih predpisov, tako n. pr. v zakonu o gradbah, v vodopravnih zakonih, v ribarskem zakonu in zakonu o lovu, v gozdnem in rudarskem zakonu, v zakonu o odvrčanju in zatiranju živalskih kužnih bolezni, v požarnih redih, v cestnih in železniških predpisih itd. Te utesnitve so ali prepovedi (n. pr. prepoved uporabe zasebnih voda na način, ki škoduje javnim interesom) ali pa obstoje v prisilnem dopuščanju nekih dejanj v javnem interesu (n. pr. spravlanje gozdnih produktov čez tuja zemljišča, zasilno pristajanje, odvzem odvišnih tekočih zasebnih voda ter njih prepustitev drugim osebam v koristne namene).⁵⁶ V primerih utesnitve po § 384 predhodnega načrta ne pripada lastniku v splošnem nobena odškodnina, kolikor ne določa kak pravni predpis

⁵³ Herrnritt, 380.

⁵⁴ Mnenja, 119.

⁵⁵ Upravno sodišče na Dunaju je izreklo v nekem konkretnem primeru, da v zemljiški knjigi vpisane „solastnine“ na zadevni javni vodi ni smatrati kot solastninsko pravico v smislu o. d. z., marveč kot pravico skupne uporabe te javne vode, torej kot pravico, ki se načeloma ustanovi samo z vodopravno podelitvijo (razsodba iz dne 31. marca 1914, št. 3605, Budvinski št. 10172 A).

⁵⁶ Herrnritt, 400.

drugače. Tak primer je n. pr. § 15 drž. vodopravnega zakona, po katerem je plačati za odvzem odvišnih tekočih zasebnih voda in njih dodelitev drugim osebam primerno odškodnino, ki jo — če ne pride do sporazuma — priznajo in določijo upravna oblastva.

§ 385 predhodnega načrta (§ 364 a o. d. z.) normira pravico do odškodnine za škodo, ki jo povzroča sosednemu zemljišču oblastveno odobrena naprava, ne glede na to, ali je to gradbena, vodna, obrtna ali kaka druga naprava. V teh primerih lastnik zemljišča v nasprotju s § 384 predhodnega načrta (§ 364 o. d. z.) nima pravice prepovedi imisij ter je tu brez moči. Pomoč pa mu more priti posredno s strani § 134 zakona o občem upravnem postopku, po katerem sme stvarno pristojno najvišje upravno oblastvo iz javnih interesov razveljaviti ali spremeniti že pravnomočno odločbo, tedaj tudi odločbo o odobritvi kake naprave, kolikor je to neizogibno potrebno, da se odvrne silna nevarnost za življenje in zdravje ljudi, za javni mir in red, za javno varnost in moralo ali za narodno gospodarstvo, vendar samo proti povračilu škode zbog uničenja pridobljene pravice. —

Najradikalnejši poseg v lastninsko pravico je razlastitev, (§ 388 predhodnega načrta oziroma § 365 o. d. z.). Upravnih predpisov, ki dovoljujejo razlastitev, je nebroj. Njih tudi samo delno naštevanje lahko odpade, ker so splošno znani. Dobro bi bilo, kakor že prof. Lapajne opozarja, da bi se dopolnil § 388 predhodnega načrta v tem smislu, da je za določene razlastitvene namene potreben poseben zakon in da brez takega zakona razlastitev ni dopustna.⁵⁷ Ta dopolnitev bi bila tem bolj potrebna, ker teorija in praksa (zlasti upravnih oblastev in upravnega sodstva) v tem pogledu nikakor nista enotnega naziranja. Dočim smatrajo n. pr. Grünhut, Ulbrich, Herrnritt in Layer, da je za določitev novih razlastitvenih primerov potreben poseben zakon, sta Pražak in Randa kakor tudi bivše avstrijsko upravno sodišče na Dunaju nasprotnega naziranja.⁵⁸ Kratke dostavek v navedenem paragrafu bi razčistil te spore enkrat za vselej.

VI.

Ozrimo se še na kratko na drugi oddelek imovinskega prava, t. j. na obligacijsko pravo.

Že pri stvarnem pravu, in sicer pri pravkar obravnavanih utesnitvah lastninske pravice je bilo videti, kako se za-

⁵⁷ Mnenja 155. in 154.

⁵⁸ Citate glej Herrnritt, 412.

sebnopravna dispozicija s temi pravicami čez dalje bolj omejuje v korist javnih interesov in kako napreduje ta proces i po širini i po globini, tako da ostane lastniku pogosto zgolj nuda proprietas. Isti proces najdemo tudi v javnem obveznostnem pravu. Kakor izvaja Herrnritt v svojem gori navedenem delu, nima strankina volja na razne osebne storitve za javne namene že skoro nobenega vpliva več ter so se te storitve pretvorile v prisilne storitve. V finančnem pravu se je že davno izoblikovalo posebno javno obligacijsko pravo. Uvedle so se javne storitve za posebne upravne namene, n. pr. za prisilno socialno zavarovanje, dalje razne osebne in stvarne storitve oziroma dajatve za vojne namene (vojaška služba, komora), dalje cestna, šolska, ubožna in zdravstvena bremena itd. Tudi pogodbe med pravno ravnimi subjekti se čez dalje bolj preoblikujejo po socialnih vidikih in podrejajo prisilnim predpisom javnega prava (n. pr. razmerje med samostojnim obrtnikom in pomožnim osebjem, kolektivne pogodbe, minimalne mezde. Dalje se pogodba kot dvostranski pravni posel v javnem pravu polagoma umika enostranskemu konstitutivnemu upravnemu aktu kakor n. pr. pri imenovanju, postavitvi, rekviziciji, enostranski določitvi pristojbin (taks) kot protidajatev za gotove uradne storitve⁵⁹ (izpite, pregledovanje parnih kotlov itd.). Herrnritt tedaj upravičeno trdi, da je izoblikovalo javno pravo svoje posebno obligacijsko pravo, ki je od zasebnega obligacijskega prava načeloma različno.⁶⁰

Kljub temu obe vrsti obligacijskega prava nista brez stikov ter se poslužuje javno obligacijsko pravo marsikatero ustanove zasebnega obligacijskega prava. Praksa uporablja nekatere teh ustanov, dasi njih uporaba v upravnih predpisih ni izrečno predvidena,⁶¹ druge pa samo, kolikor to upravni predpisi izrečno določajo.⁶² Zbog napredka teorije upravnega prava in čez dalje večje točnosti in določnosti upravnih predpisov v tem pogledu ni mnogo sporov. K ustreznim določbam predhodnega načrta pa iz vidika upravnega prava nimam kaj načelnega pripomniti.

⁵⁹ str. 125. nasl.

⁶⁰ str. 428.

⁶¹ Herrnritt, 152.

⁶² isti 153.

Pojem poskusa v najnovejši zakonodaji s posebnim ozirom na nemško narodno-socialistično pravo.

Priv. doc. dr. Avgust Munda.

(Konec.)

c) Neobstoječ predmet.

Za poskus na nesposobnem predmetu smatra teorija tudi poskus na predmetu, ki sploh ne eksistira n. pr. tat seže v prazen žep druge osebe, hoteč vzeti denarnico, dotična oseba pa je pustila denarnico doma; ženska, ki ni noseča, skuša odpraviti plod, ker meni, da je noseča.²⁹ Terminologija ni točna, ker govori tudi v takih primerih o poskusu na nesposobnem predmetu. Govoriti bi morala o poskusu na „neobstojećem predmetu“.

Avstrijsko vrhovno sodišče je razlikovalo med poskusom na neobstojećem predmetu in poskusom na predmetu, ki ga le ni na kraju zločina. V prvem primeru po mnenju avstr. vrh. sodišča ni kaznivega dejanja, v drugem primeru pa gre za kazniv poskus.³⁰

Poskus na neobstojećem predmetu je praviloma le drug izraz za poskus na nesposobnem predmetu. To vidimo iz sledećih primerov. Prvi primer: A strelja na Bja, o katerem misli, da spi, v resnici pa je mrtev. Drugi primer: A hoče Bja usmrtiti. Ponoči se poda k njegovi hiši in ustrelji na vrbo misleč, da strelja na Bja. Tretji primer: A ustrelji ob okolnostih, navedenih v drugem primeru, na senco, misleč, da strelja na B-ja. Četrti primer: Nenoseča ženska zaužije abortivno sredstvo, da odpravi plod. Če pregledamo te primere, vidimo sledeče: Mrtvec, vrba, senca niso predmet zločina po § 167 k. z.; usmrtiti se da le živ človek. Vseeno je torej, ali govorimo v teh primerih o poskusu na nesposobnem predmetu ali o poskusu na neobstojećem predmetu. V četrtem primeru je stvar nekoliko drugačna. Tu vobče ni nobenega predmeta. Vendar je ta primer sličen tretjemu primeru. Senca tudi ni predmet, le svetloben efekt. V objektivnem pogledu torej ni bistvene razlike med temi primeri. V subjektivnem pogledu pa ni prav nobene

²⁹ Poskus prestopka po § 171 k. z. je teoretično mogoč, ni pa kazniv.

³⁰ Altmann, str. 87.

razlike med vsemi navedenimi dejanji. V vseh teh primerih se je zločinska volja ostvarila (objektivirala) na način, ki nedvoumno kaže, kaj je storil, hotel doseči. Če da n. pr. babica ženski, o kateri pogrješno misli, da je nosna, abortivno sredstvo, je zagrešila dejanje, ki ga je smatrala za sposoben vzročni „začetek izvršitve“ zločinstva odprave telesnega plodu po § 172 odst. k. z. Objekt zločinca (telesni plod) eksistira po njenem mnenju in to zadostuje. Saj po subjektivni teoriji ni potrebno, da je poskusno dejanje vzročno t. j. objektivno nevarno; zadostuje, da je storilec nevaren. Subjektivna nevarnost pa je podana, ker bi bila storilka plod odpravila, če bi bila dotična ženska v resnici nosna. V tem dejanju so torej podani vsi znaki poskusa:³¹ Naklep je bil isti, kakor če bi bila ženska res nosna. Babica je hotela odpraviti plod. V objektivnem pogledu se pa je ta naklep objektiviral v dejanju, ki ga je smatrala storilka za „začetek izvršitve“ (§ 51 Kz.).

2. Putativni delikt.

Glede putativnega delikta ne najdemo v najnovejši narodnosocialni nemški literaturi nič novega. Jasno je, da mora ostati putativni delikt slejkoprej nekazniv. Morda pa ni odveč omeniti, kako se po nemški narodno socialistični miselnosti utemeljuje nekaznivost takih dejanj. Utemeljitev je približno sledeča: Če storilec pogrješno misli, da zagreši zločin, ima voljo nekaj storiti, kar je po njegovem mnenju kaznivo. V tem primeru storilec ni sovražnik pravnega reda, ki ga je ustvarilo občestvo.³² Kazensko pravo pa štiti le tak pravni red, ki ga je ustvarila volja občestva. Zato se storilec, ki zagreši putativni delikt, tudi po narodno socialistični ideologiji ne more kaznovati.

³¹ Tako nemški Reichsgericht (Citat pri Olshausenu § 45—21), nemški osnutek 1925, motivi, str. 25, nasprotno Čubinski (str. 106), ki pravi: „Objekt, napram kateremu se izvrši poskus, mora vedno eksistirati. V primeru, da objekta ni ne le na določenem kraju n. pr. v žepu, v postelji, marveč ga sploh ni v prirodi n. pr. odprava telesnega plodu pri ženski, ki ni nosna, ni mogoče govoriti o objektu kaznivega dejanja.“ Menimo, da to mnenje ni v skladu z zakonom. Ne sme se prezreti, da je predmet kaznovanja zločinec, ne pa kaznivo dejanje. Zločinska volja je ono, proti čemer so v prvi vrsti naperjene določbe kaz. zakona. Ta zločinska volja se pa kaznuje po našem kaz. zakonu le tedaj, če se očituje v zunanjem svetu z dejanji, ki so vsaj „začetek izvršitve“ (§ 51 k. z.). Ker pa je naš kaz. zakon v določbi § 32, odst. 2, sprejel subjektivno teorijo, je za kaznivost poskusa zadostno, da je dejanje po storilčevem mnenju „začetek izvršitve“ zločina. Zadostuje torej, da eksistira objekt po storilčevem mnenju.

³² Gürtner, op. cit. 55.

Putativni delikt omenjamo tudi z bog tega, ker smatrajo objektivisti (n. pr. Liszt § 47 III) nesposobni poskus za putativni delikt. Liszt vidi bistvo poskusa v relaciji tega, kar se je zgodilo, s tem, kar se ni zgodilo. Ta relacija — tako pravi Liszt — mora biti subjektivna (nevarnost storilca) in objektivna (nevarnost dejanja). Nevarnost dejanja je v tem, da mora biti dejanje objektivno sposobno, povzročiti uspevek (objektivna vzročnost). Iz tega sklepa, da je nesposobni poskus putativen delikt, ker je nenevaren.

Iz vidika subjektivne teorije pa je razlika med putativnim deliktom in nesposobnim poskusom znatna. Kdor zagreši putativni delikt, ravna le s „putativnim“ naklepom. Naklep je pri putativnem deliktu naperjen na neprepovedano dejanje, pri nesposobnem poskusu na prepovedano dejanje: na zločin. Določba § 51 k. z. pravi: „Kdor je izvršitev zločina (!) začel...“ Pri nesposobnem poskusu je torej naklep prav takšen kakor pri sposobnem poskusu.

VI. Kaznovanje poskusa.

V tem pogledu mora zakonodaja rešiti dvoje vprašanj:

- 1.) pri katerih deliktih naj se kaznuje poskus in
- 2.) ali se naj kaznuje poskus mileje ko dovršeno dejanje.

K 1. Doslej je veljalo načelo, da se kaznuje poskus le pri hujših deliktih; za primer dihotomije torej pri zločinstvih vedno, pri prestopkih pa le, če to zakon izrečno predpisuje. Izmed novejših osnutkov poudarja to načelo tudi še avstrijski osnutek iz l. 1927 (§ 51). V najnovejši zakonodaji se pa uveljavlja zopet načelo,³³ da se kaznuje poskus pri vseh kaznivih dejanjih. Tako govorita osnutek čehosl. k. z. (§ 18)^{33a} in poljski k. z. (čl. 25 § 1) le o poskusu „kaznivega dejanja“, sovjetski k. z. pa o poskusu „zločina“ (§ 19). Nemško narodnosocialistično pravo je opustilo razlikovanje kaznivih dejanj po trihotomiji ali dihotomiji. To razlikovanje smatra za neporabno, ker je „čisto formalno in shematično“ (Denkschrift 112, 118). Zato kaznuje poskus pri vseh naklepnih deliktih. Temu nasproti pa kaznuje italijanski kazenski zakon (§ 56) poskus le pri zločinstvih.

K 2. Glede načina kaznovanja poskusa je najnovejša zakonodaja sprejela staro francosko načelo, da se kaznuje poskus tako kakor dovršeno dejanje. To stališče je povse

³³ To načelo velja še danes v Avstriji (§ 8 avstr. k. z.).

^{33a} Poskus prekrška se pa po čehosl. osnutku o prekrških (§ 4) kaznuje le v primerih, ki jih zakon izrečno omenja.

razumljivo že iz vidika sociološke šole. Predmet kaznovanja je storilec, ne kaznivo dejanje. Kazen je v prvi vrsti naperjena zoper zločinčevo voljo (§ 70, odst. 1 k. z.: „Kazen se odmerja storilcu po stopnji njegove kazenske odgovornosti.“) Sedanji nemški sistem, da se kaznui poskus obligatorno mileje, je opuščeni.³⁴ Le italijanski kaz. zakon (1930) določa skladno z načeli objektivne teorije za poskus posebne znižane kazni (čl. 56).³⁵ Sicer pa je novejša zakonodaja opustila tudi sistem fakultativno milejšega kaznovanja poskusa, ki sta ga sprejeli n. pr. Jugoslavija in Japan.³⁶ Malo prej smo omenili, da kaznuje najnovejša zakonodaja poskus tako kakor dovršeno dejanje. Ta sistem so sprejeli: čehosl. osnutek (§ 18),³⁷ poljski k. z. (čl. 24, § 1),³⁸ sovjetski k. z. (§ 19) in nemško narodnosocialistično pravo.

Nesposobni poskus se kaznuje v novejši zakonodaji različno. Naš kaz. zakon določa za nesposobni poskus obligatorno (!) omilitev kazni po svobodni oceni (§ 72); za posebno lahke primere pa fakultativni (!) oprost kazni (§ 32 odst. 2). Poljski kaz. zakon dovoljuje le fakultativno omilitev kazni po svobodni oceni (čl. 24 § 2), nemški in avstrijski osnutek

³⁴ Ta sistem pobija teorija, ker je kriminalno-politično zgrešen (Liszt, § 46, VI op. 19). Pri nas se je še ohranil v določbi § 167 odst. 3 Kz.

³⁵ V primeru poskusa se zamenja smrtna kazen z zaporom od 24—30 let, dosmrtna robija z zaporom ne izpod 12 let; v vseh drugih primerih se kazen zniža za $\frac{1}{3}$ do $\frac{2}{3}$.

³⁶ V naši zakonodaji je navidezno protislovje med določbami § 31, odst. 1 in § 70, odst. 2 k. z. (glej članek dr. Vragoviča: Kazna za poskušaj po našem krivičnom zakonu. Pravosudje 1932—613). Določba § 31, odst. 1 k. z. pravi: „Za poskus se sme (!) storilec mileje kaznovati (§ 71 k. z.) kakor za izvršeno (prav: dovršeno) dejanje“. Po § 70 odst. 2 k. z. pa „mora“ sodnik pri odmeri kazni upoštevati „vse okolnosti, ki vplivajo na to, da bodi kazen večja ali manjša...“ med temi tudi „posledico dejanja“. Na eni strani sili torej zakon (§ 70 odst. 2) sodnika, da „mora“ upoštevati pri odmeri kazni posledico dejanja, ki je pri poskusu praviloma ni, na drugi strani pa daje zakon (§ 32 odst. 1) sodniku le možnost, da „sme“ omiliti kazen, ako je bilo dejanje le poskušeno. V kakšnem razmerju sta ti dve določbi? Menim, da je določba § 70 odst. 2 splošnega, določba § 32 odst. 1 pa specialnega značaja. Poskus je torej kljub določbi § 70 odst. 2 le fakultativna olajševalna okolnost. Ni torej pravilno, če upošteva sodnik poskus vselej kot olajševalni razlog pri odmeri kazni; sodnik mora temveč v vsakem konkretnem primeru v sodbi utemeljiti, zakaj smatra, da je poskus olajševalna okolnost. Drugače v nemškem pravu, kjer je poskus obligatorna olajševalna okolnost (§ 45 n. k. z.).

³⁷ „Le če kaže izbira sredstev, način izvršitve ali sploh vzrok, zbog katerega se dejanje ni dovršilo, na manjšo odločnost odločitve ali pa manjšo nevarnost storilca, sme (!) sodišče kazenski stavek znižati (§ 18 odst. 2 čeh. o.).“

³⁸ Čl. 24 § 1 poljskega k. z.: „Sodišče odmeri kazen za poskus v okviru, ki velja za dotično kaznivo dejanje“.

iz l. 1927 (§ 26 odst. 5) razen tega tudi fakultativni oprost kazni za posebno lahke primere. Čehoslovaški osnutek pa določa za nesposobni poskus isto kazen kakor za sposobni poskus.^{38a} Italijanski kaz. zakon nesposobnega poskusa ne omenja. Nemško narodno socialistično pravo smatra, da je treba vsak poskus, sposobni in nesposobni, enako kaznovati, ker je vseeno, ali se je poslužil storilec sposobnega ali nesposobnega sredstva, oziroma ali je izvršil zločin na sposobnem ali nesposobnem predmetu.

Nekaznivost praznovernega poskusa omenja izmed novejših zakonodaj le poljski kaz. zakon (čl. 25. § 3) in osnutek čehosl. kaz. zakona (§ 18 odst. 5).

VII. Odstop od poskusa.

Končno hočemo še na kratko omeniti prostovoljni odstop od poskusa.³⁹ Izvzemši angleško pravo upoštevajo vse zakonodaje odstop od poskusa kot razlog, ki ukinja ali omiljuje kazen. Novejše zakonodaje upoštevajo odstop (pri končanem in nekončanem poskusu) kot razlog, ki ukinja kazen.⁴⁰

Nemško narodnosocialistično pravo vidi v odstopu le izreden olajševalen razlog.⁴¹ To velja zlasti za končan poskus; tu je namreč storilec storil vse, kar je smatral za potrebno, da doseže uspevek. Tudi ni primerno, da se storilec ne kaznuje, ker se mu je slučajno posrečilo odvrniti uspevek. Nemško narodnosocialistično pravo se pa še v drugem pogledu razlikuje od sodobnega prava. Odstop od poskusa naj daje sodniku le možnost, ne pa dolžnost omilitve kazni. Če odstopi storilec od končanega poskusa, mu sme sodnik (fakultativno) omiliti kazen po svobodni oceni, če pa odstopi od nekončanega poskusa, ga sme (fakultativno) opro-

^{38a} § 18 čehosl. o.: (1) Kdor započne z odločitvijo storiti zločin, ta zločin, se kaznuje, če se dejanje ne dovrši, po oni določbi, ki velja za dovršeno dejanje.

Besedilo drugega odstavka je navedeno v opombi 37.

„(3) Določbe prvega in drugega odstavka veljajo tudi tedaj, če započne krivec dejanje z nesposobnim sredstvom ali na nesposobnem predmetu, smatrajoč jih za sposobne. Če je bil vzrok njegove zmote praznoverje ali grobo neznanje prirodnih zakonov, se storilec ne kaznuje.“

³⁹ Posebne določbe o odstopu od poskusa imajo le one države, ki niso sprejele pomanjkanje odstopa za negativen znak poskusa — VDA V—198, 226—269.

⁴⁰ Srbski osnutek k. z.—204, Liszt § 48 IV, Olshausen § 46—2.

⁴¹ Tudi po jugoslovanskem vojaškem kaz. zakonu (§ 12) sme sodnik storilcu, ki prostovoljno odstopi od poskusa, kazen le izredno omiliti ali ga oprostiti kazni.

stiti kazni. Storilec se pa ne kaznuje, če odstopi od pripravljalnega dejanja. V tem primeru je torej tudi po nemškem narodnosocialističnem pravu odstop razlog, ki ukinja kazen (Denkschrift str. 155).

Slične določbe ima tudi ruski sovjetski kazenski zakon. Ta določa (§ 19 odst. 2), da odredi sodišče, če storilec prostovoljno odstopi od poskusa, „primerne odredbe socialne zaščite za ona dejanja, ki jih je storilec dejansko zagrešil, ko je dejanje poskusil ali pripravil.“

Po sodobni zakonodaji mora biti ravnanje onega, ki odstopi od končanega poskusa, vzročno za to, da se uspevek odvrne. Često pa lahko izostane uspevek iz razloga, ki je neodvisen od storilčevega ravnanja. Zato je sporno, ali naj se upošteva odstop tudi pri izpodletelem (delit manqué) in pri nesposobnem poskusu. V obeh primerih uspevek ne more nastopiti in se zbog tega tudi ne more odvrniti. Bilo bi pa nepravilno, če se storilcu odstop ne bi vštel v dobro. Lahko se tudi zgodi, da odstopi od poskusa več oseb, udeleženih pri zločinu, zaporedoma in neodvisno druga od druge. V tem primeru je praviloma vzročen le odstop „ene“ osebe. Bilo bi pa nepravilno, kaznovati drugo osebo, ki ni odvrnila uspevka, ki se pa je v resnici trudila, da ga odvrne. Avstrijski osnutek iz l. 1927 določa v tem pogledu (§ 27 odst. 3): „Unterbleibt die Ausführung oder der Erfolg ohne Zutun des Zurücktretenden, so genügt, solange er das nicht weiß, sein ernstliches Bemühen, die Ausführung zu verhindern oder den Erfolg abzuwenden.“ Storilec se sme po tej določbi oprostiti kazni, toda le tedaj, če je lahko še ob odstopu računal na dovršitev.⁴² Že prej smo omenili, da je odstop od poskusa po nemškem narodnem socialističnem pravu le olajševalna okolnost, če se pa je storilec potrudil odvrniti uspevek, uspevek pa kljub temu nastopi, se smatra to prizadevanje le za olajševalen razlog, češ „riziko neuspelosti dejanskega kesa se mora naprtiti storilcu, ne pa občestvu.“⁴³

⁴² Nemški snutek k. z. iz l. 1925, str. 24 izrečno omenja pri odstopu tudi nesposobni in izpodleteli poskus: „Konnte der Versuch nicht zur Vollendung führen oder war er schon fehlgeschlagen, so genügt, solange der Täter das nicht weiß, sein ernstliches Bemühen, den Erfolg abzuwenden“. V osnutku 1927 so to določbo spremenili, kakor je navedeno v tekstu. Čehosl. osnutek teh primerov ne smatra za nekaznive, češ zgodi se lahko, da se storilec le navidezno prizadeva odvrniti uspevek, da se ogne kazni (motivi str. 35).

⁴³ Gürtner op. cit. str. 36.

VIII. Resime.

Predmet kaznovanja je zločinska volja. Ta se naj kaznuje v onem stadiju realizacije, ki kaže nedvoumno na to, da hoče storilec ostvariti konkretni zločin.

Države, ki so prevzele po francoskem vzorcu za razmejitve poskusnih in pripravljajalnih dejanj kriterij „začetka izvršitve“, so dale sicer poskusu več ali manj točno mejo, vendar preozek obseg. Pravni čut zahteva, da je treba kaznovati tudi razna dejanja, ki so že onkraj meje „izvršitvenih“ dejanj, t. j. dejanja, ki še niso izvršitvena ali tipicitetna. Primer za tako dejanje nam nudi zagrebški atentat, ki smo ga omenili v tem spisu. Najnovejša zakonodaja je kriterij „začetka izvršitve“ deloma že opustila in ga zamenjala z drugimi kriteriji. Tako je sprejel čehosl. osnutek kriterij začetja (§ 18); ta pojem je preohlapen, ker prepušča sodni praksi, da si sama ustvari v vsakem posameznem primeru mejo med pripravljajalnim in poskusnim dejanjem. Nemški pojem začetja (Unternehmen) — kakor ga tolmači „Denkschrift“ —, tudi ni primeren. Denkschrift pravi: „Zločin započne, kdor neposredno ograža pravno dobrino“. Pravno dobrino pa je mogoče ogražati le s sposobnim t. j. z vzročnim dejanjem (gledano ex ante). Objektivna nevarnost pa ni primeren kriterij za poskus, saj rešuje nemško narodnosocialistično pravo vprašanje poskusa iz vidika subjektivne teorije. Iz novejše literature posnemamo, da je nemško narodnosocialistično pravo pojem začetja že opustilo in ga zamenjalo s pojmom „začetka“ (Beginn). Za začetek smatra „dejanje, ki je neposreden uvod izvršitvi“. Slično dikcijo ima že avstrijski osnutek iz l. 1909 (§ 14), ki je sprejel za kriterij poskusa „dejanje, ki vodi neposredno k izvršitvi“. Poljski zakon pa je uzakonil (čl. 23 § 1) za kriterij poskusa „dejanje, ki je neposredno naperjeno na uredničenje... naklepa“. Sličen kriterij je sprejel tudi najnovejši francoski osnutek (1934).

Pripravljajalno dejanje kaznujeta generalno le Danska in Sovjetska Rusija; nemško narodnosocialistično pravo namerava kaznovati le „neposredna“ pripravljajalna dejanja.

Večina novejših zakonodaj je sprejela subjektivno teorijo. Nesposobni poskus se kaznuje ne glede na to, ali je zmeta ontološka ali nomološka (izjema: Poljska). Praznovni poskus se praviloma ne kaznuje (izjema avstr. osnutek 1927) in nemško narodnosocialistično pravo).

Odstop od poskusa je še vedno razlog, ki ukinja kaznivost, le nemško narodnosocialistično pravo mu priznava le svojstvo izrednega olajševalnega razloga.

IX. Delege ferenda.

Sedaj hočemo še na kratko premotriti, ali bi kazalo glede na najnovejši razvoj znanosti in zakonodaje spremeniti pojem poskusa tudi v jugoslovanskem kazenskem zakoniku. Primer zagrebškega atentata nam kaže, da „začetek izvršitve“ ni primeren kriterij za pojem poskusa. Treba bi ga bilo nadomestiti s primernejšim kriterijem, morda po vzgledu poljskega kaz. zakona ali najnovejšega francoskega osnutka. Ker se s tem razširja obseg pojma poskusa, naj bi ostala pripravljalna dejanja tudi v bodoče nekazniva. Pojem „započetja“ naj se opusti. Subjektivna teorija naj se izrečno uzakoni.

Kazen za poskus bodi ista kakor za dovršeno dejanje. Nesposobni poskus pa se kaznuj fakultativno (ne obligatorno) mileje ne glede na to, ali je zmeta ontološka ali nomološka. Izrečno se lahko določi, da se praznovorni poskus ne kaznuj, dasi taka določba nima praktične vrednosti.

Odstop od poskusa bodi le razlog za fakultativno izredno omilitev kazni ali za fakultativen oprost kazni. Odstop naj se upošteva tudi, če si je storilec zaman prizadeval, da bi odvrnil uspevek (avstr. o. 1927 § 27 odst. 5). To velja zlasti za nesposobni in izpodleteli poskus.

Predhodna izvršba.

Dr. Rudolf Sajovic.

I. Splošno.

Izvršba kot oblastveni poseg v pravno območje zavezanega pravnega subjekta predpostavlja, da je podan trdno in dokončno zahtevek, ki naj ga oblastvo prisilno uresniči. Le ako je dokončno in na nepobiten način ugotovljeno, da neki osebi res nekaj gre, da ima pravico, zahtevati od druge neko določeno dajatev (storitev ali opustitev), da država šele potrebno silo, s katero naj se izposluje tudi njeno povelje, dano v izpolnitev te dajatve, in to tudi zoper zavezančevo voljo. Dandanes, ko v oblastvenih izjavah samih ne vidimo še takoj nezmotljivih izrekov o obstoju ali neobstoju spornih zahtevkov, ampak zahtevamo skoro vselej še posebne presoje dotičnih izjav ali skratka odločb, dopuščamo tudi izvrševanje povelj za dosego dajatev šele potem, ko je

tudi popresojevalno delovanje izpadlo v prid postavljenemu zahtevku. Z drugimi besedami, izvršba zaradi izpolnitve ali poplačila je dopustna v načelu samo na podlagi izvršilnih naslovov, t. j. oblastvenih in drugih izrekov, ki v r e d n e m postopku niso več spremenljivi, ampak dokončni. Le kar trdno in nespremenljivo stoji, to daje podlago izvršilnemu naslovu.

S tem je, kar se tiče sodnih izvršilnih naslovov, nehote vzpostavljena zveza med formalno pravnomočnostjo in izvršljivostjo odločbe, četudi se oba pojma ne krijeta in obstajata često sama zase. Ko izgovarjamo besedo „odločba“, se najčesteje ne zavedamo, da obsega ta izraz po večini dvoje sestavin, namreč rešitev o postavljenem zahtevku ali izrek o tem, ali je ta zahtevk podan ali ne, in povelje, s katerim odreja odločujoče oblastvo, da mora naslovljenec tega povelja nekaj dati (storiti, trpeti ali opustiti). Poznamo namreč pravnomočne odločbe, ki ne postanejo nikdar izvršljive, ker ne izrekajo obenem nobenega povelja (§ 12 Ip.), kakor n. pr. ugotovitvene in vmesne sodbe. Na drugi strani imamo odločbe, ki so izvršljive, ne da bi bile postale tudi že pravnomočne n. pr. v civilnem pravdnem sistemu predvsem sklepe, razen kolikor je tudi pri njih formalna pravnomočnost pogoj izvršljivosti (§ 618 Grpp., § 159 sl. Zzk.). Izvršljivi pa so tudi različni oblastveni akti, ki ne postanejo nikoli pravnomočni. Osnova našega civilnega pravnega sistema pa je, da so najvažnejše sodne odločbe, to so sodbe o spornih zahtevkih samih, zaradi izpolnitve izvršljive le, ako so tudi formalno pravnomočne.

Spoznanje, da se sme dovoliti izvršba zaradi izpolnitve le na podlagi pravnomočnih sodb, je miselna in pojmovna podlaga avstrijskega izvršilnega reda. Kar še ni pravnomočno, se ne more zaradi poplačila izvršiti, ker še ni nespremenljivo. Le bojazen, da bi se utegnilo dejansko stanje sčasoma tako spremeniti, da bi bila bodoča izvršba onemogočena ali pa vsaj otežkočena, je prisilila zakonodavca, da je dopustil tudi na podlagi nepravnomočnih sodb izvršbo, a to le v zavarovanje bodoče dajatve s strani zavezanega subjekta. Toda krog teh odločb je ozek, prav tako so omejena tudi sredstva izvršbe v zavarovanje. Ta namreč v celoti nimajo tistega cilja, ki naj ga nudi zavarovanje po državljanskem pravu, namreč zavarovati bodočo terjatev s posebnimi jamstvi, zlasti z denarno varščino, ki nudi upravičencu enakovrednost za dolžno nedenarno dajatev (§ 1573 o. d. z.). Sredstva pri izvršbi v zavarovanje imajo neposreden cilj, pripravljajo namreč tisto stanje, ki naj zavaruje

bodočo dajatev kot tako, kakršna se sploh zahteva. Takšno zavarovanje pa se da doseči samo pri denarnih terjatvah, samo pri teh si zavaruje upnik z zastavno pravico na zavezančevi imovini tudi v bodoče denarni uspeh. Drugače je to pri nedenarnih zahtevkih. Ako mora zavezanec dobaviti določeno množino lesa, si te dajatve neposredno ne moremo zavarovati. Zahtevati moremo od njega sicer, da da denarno varščino za izpolnitev svoje obveze, ki naj zapade, ako bi ne izpolnil obveze in ne dobavil dotičnega lesa. Ako je zavezanec navzlic temu les odprodal, nam varščina ne nudi popolne zadostitve, ako smo imeli interes na tem, da nam dobavi vprav les dotične vrste in kakovosti, ki ga drugod ni moči dobiti. Denar je v tem primeru samo posredno zavarovalno sredstvo za izpolnitev dajatve, neposredno samo za nastalo denarno odškodnino. V takih primerih tudi začasne odredbe ne pomagajo, ker ne dajejo upniku nobene absolutne pravice nasproti posegom tretjih oseb.

Idealna zamisel rešitve tega stanja, izvršba v izpolnitev samo na podlagi izvršilnih naslovov, na podlagi drugih samo izvršba v zavarovanje, pušča v nemar vprašanje zavarovanja nedenarnih zahtevkov. Ti sicer nasproti denarnim niso tako mnogoštevilni, vendar so nekateri prav pogosti, njih neizpolnitev pa povzroča včasih vprav občutne gospodarske težkoče in škode.

To pomanjkljivost sistema avstr. izvršilnega prava je občutil jugoslovanski zakonodavec in zato ustanovil možnost, zavarovati tudi izpolnitev bodočih nedenarnih zahtevkov in sicer s trajnim, neposrednim učinkom za upravičenca. Že obstoječima vrstama izvršb, izvršbi zaradi poplačila ali v izpolnitev in izvršbi v zavarovanje sicer ni mogel dodati tretje, od obeh povse različne s posebnimi sredstvi, ker so takšna v okviru današnjih pravnih oblik neznana. Ker so pa znana sredstva izvršbe v zavarovanje za zavarovanje nedenarnih zahtevkov nezadostna in bi bila po tem, kar je bilo povedano gori, samo posredna, si je moral izbrati edinole sredstva izvršbe zaradi poplačila. To je bilo toliko laže, ker poznajo tuji pravni redi že dolgo izvršbo zaradi izpolnitve tudi v zavarovalne svrhe in ne samo v izpolnitvene. Razlika našega prava nasproti tujim je v tem, da daje naš izvršilni postopnik novo izvršilno obliko res samo v zavarovanje tam, kjer tega z izvršbo v zavarovanje ni moči doseči, dočim se pripušča po tujih pravih izvršba zaradi predhodne izpolnitve v širokem obsegu, tudi takrat, kadar bi bilo moči doseči zavarovalni uspeh s sredstvi, ki jih nudi naša izvršba v zavarovanje. Tako n. pr. se dovoljuje pred-

hodna izvršba (vorläufige Vollstreckung) nemškega prava brez predloga in brez vsake varščine v zavarovanje najrazličnejših, v zakonu naštetih denarnih terjatev (če vrednost ne presega 500 M, vzdrževalnin, dajatev iz mezdnih sporov, dalje na podlagi zamudnih, meničnih in čekovnih sodb, na podlagi pripoznave ali odrečenja), na predlog in proti zavarovanju pa tudi na podlagi drugačnih sodb. Podobno je po italijanskem in ogrskem pravu, od katerih je zadnje dalo pobudo za dopolnitev pri nas. Ureditev našega izvršilnega postopnika je temu tudi v opravičilo, ker obravnava izvršbo zaradi predhodne izpolnitve ali predhodno izvršbo obenem z izvršbo v zavarovanje in z začasnimi naredbami v drugem delu izvršilnega postopnika pod zaglavljem „zavarovanje“, dočim spada po sredstvih in načinu izvršitve in po trenutnem učinku k izvršbi zaradi poplačila, kakor jo obravnavajo tudi tuji pravni redi.

Izvršba zaradi predhodne izpolnitve se dovoljuje v zavarovanje splošnih nedenarnih zahtevkov (v naslednjem na kratko imenovano zaradi nedenarnih dajatev), potem zaradi izpraznitve najemnega ali zakupnega predmeta zbog neplačane najemnine ali zakupnine (zaradi izpraznitve najemnega predmeta) in končno zaradi plačila vzdrževalnine staršem ali nezakonskim otrokom (na kratko zaradi vzdrževalnin). Zadnja dva primera sta bila dodana na posebne predloge šele z uredbo z dne 4. junija 1937, zato je zaznamovati ob dovolitvi predhodne izvršbe v prid obeh zahtevkov precejšnjo razliko nasproti prvemu.

II. Naslov za predhodno izvršbo.

Kakor za vsako drugo izvršbo je potreben tudi za dovolitev predhodne izvršbe naslov. Ta je vselej in v vsakem primeru samo sodba domačega rednega civilnega sodišča, ki še ni izvršljiva (§ 521 Ip.).

1) Sodba, na podlagi katere se dovoljuje predhodna izvršba, mora biti odločba domačega sodišča. S tem je na kratko ustanovljeno, da sodbe tujih sodišč niso naslovi za predhodno izvršbo, razen ako bi bilo to s pravnopomočno pogodbo izrečno ustanovljeno. Ker kaj takega v pogodbah, ki jih je sklenila Jugoslavija doslej z drugimi državami, ni pogojeno, odpade tudi vsak dvom o dalekosežnosti določb v meddržavnih pogodbah, ki dovoljujejo izvršbo na podlagi tujih izvršilnih naslovov, ako je postala dotična odločba po zakonih države, v katerih je bila izrečena, izvršljiva. Takšno je n. pr. besedilo pravnopomočne pogodbe z Ita-

lijo, ki tudi sicer ne upošteva nimalo domačega pozitivnega izvršilnega prava, (t. 2 čl. 1: „da je odločba postala izvršljiva po zakonih države, v kateri je izrečena“), ker pozna Italija predhodno izvršbo na podlagi nepravnomočnih odločb. Daje pa tudi pravec za izvrševanje češkoslovaških izvršilnih naslovov (t. 1 čl. 39: „če ni zoper nje nobenega nadaljnega pravnega sredstva z odložnim učinkom“), ker bi drugačno besedilo § 321 Ip. utegnilo zavesti do tega, da bi se dovoljevala predhodna izvršba tudi na podlagi nepravnomočnih češkoslovaških sodb, ki so deloma tudi predhodno izvršljive. O obeh določbah bi se dalo sicer na podlagi navedenih besedil ugibati, ali gre za poplačilno ali predhodno izvršbo, ako bi ne upoštevali nadalje še gotovega dejstva, da pomenja gol izraz „izvršba“ redno, zlasti pa v mednarodnih pogodbah izvršbo v izpolnitev in da se običajno drugačna izvršba, zato tudi predhodna ali ona v zavarovanje, na podlagi tujih izvršilnih naslovov ne dovoljuje. Znano izjemo od tega načela v mednarodnem izvršilnem pravu je predstavljala določba § 373 avstr. i. r. o dopustnosti izvršbe v zavarovanje med Avstrijo in Ogrsko ter Hrvaško-Slavonijo, ki pa brez izvršilne naredbe tudi ni bila uporabljiva.

2) Naslov je samo odločba domačega rednega civilnega sodišča. Zvečine so zahtevki, zaradi katerih je predhodna izvršba dopustna, takšni, da spadajo pod sodstvo rednih sodišč, t. j. okrajnih, okrožnih in trgovinskih sodišč ali trgovskih, pomorskih in rudarskih senatov na okrožnih sodiščih. Ni pa naslov za predhodno izvršbo odločba izrednega sodišča, tako ne borznega razsodišča, glede izpraznitve stanovanj ne obrtnega sodišča (§ 4 t. f zak. o obrt. sod.), kakor tudi ne izbranega odbora (čl. 4 t. 5 ur. o izbr. odb.), zlasti pa ne odločba zasebnega razsodišča. Pri večini od teh posebna predhodna izvršba tudi ni potrebna, ker ni zoper odločbe izrednih sodišč nobenega pravnega sredstva ali pa je to tako omejeno, da se dejansko le jako poredko izvaja kakor n. pr. tožba zbog ničnosti ali neučinkovitosti razsoda borznega razsodišča (čl. 5 Ugrpp.), tožba zaradi razveljavitve razsoda zasebnega razsodišča (§ 691 Grpp.) ali sodbe izbranega odbora (čl. 39 cit. ur.). Vrh tega omenjene tožbe nimajo odložnega učinka in so navedene odločbe takoj izvršljive v izpolnitev (čl. 5 Ugrpp., § 690 Grpp., čl. 39 ur. o izbr. odborih).

3) Naslov za predhodno izvršbo ni vsaka odločba rednega civilnega sodišča, ampak samo s o d b a. Po izrečni določbi sklepi niso naslov za predhodno izvršbo. To glede na

dejstvo, da izdajajo sodišča o stvari sami ali o ostvarjanem zahtevku odločbe redno v obliki sodb, ne pomenja znatnejše omejitve, vendar se izdajajo tudi o nedenarnih dajatvah odločbe tu pa tam v obliki sklepov n. pr. v postopku zaradi motene posesti, plačilni nalogi na dajatev nadomestnih premičnih stvari (§ 641 Grpp.). Naslov za predhodno izvršbo zlasti ni odpoved najemnega ali zakupnega razmerja, ampak le sodba, s katero se takšna odpoved vzdržuje v veljavi in sicer zato, ker ni bila plačana najemnina ali zakupnina. Prav tako ni naslov za predhodno izvršbo sklep nepravdnega sodišča po § 181 Np., s katerim se nalaga očetu nezakonskega otroka vzdrževalnina za tega. Nepravdno sodišče ima možnost, da po § 19 Np. ukrene za vzdrževanje nezakonskega otroka vse potrebno.

4) Sodba, ki ustanavlja naslov za predhodno izvršbo, se mora glasiti ali na dajatev nedenarnega zahtevka, ali da se vzdrži odpoved najemnega ali zakupnega predmeta zaradi neplačane najemnine ali zakupnine v veljavi, ali na plačilo vzdrževalnine staršem ali nezakonskim otrokom. Nedenarni zahtevki mora biti tak, ki ni prikladen, da bi se zavaroval v javni knjigi s predznambo. Zahtevki bodo torej zvečine tisti, ki so našteti v 5. oddelku prvega dela izvršilnega postopnika: izročitev ali dajatev premičnih telesnih stvari, tudi dobava električnega toka ali vode, predaja in izpraznitev zemljišč, predmetov rudniške lastnine ali ladij, izpraznitev in predaja najemnih in zakupnih predmetov, predvsem stanovanj in skladišč, izvršitev nadomestnih in nenadomestnih dejanj, ki jih je dolžan storiti zavezanec. Nedopustna tudi ni predhodna izvršba v dosEGO opustitev in dopustitev n. pr. izdelovanja različnega blaga, čeprav bo za te primere bolj na mestu in manj nevarna začasna naredba po § 352 sl. Ip., ki jo bo utegnil izposlovati upravičenec, še ko bo tekla pravda na prvi stopnji. Z določbo § 321 Ip. je zakonodavec popravil težko stanje upravičencev nedenarnih zahtevkov, v katerem so bili po avstr. i. r., in jim izkazal enako ugodnost, kakor jo imajo upniki denarnih zahtevkov z izvršbo v zavarovanje, starše in nezakonske otroke ter najmo- in zakupodavce pa je iz znanih razlogov postavil še na boljše.

5) Izrečena sodba je naslov za predhodno izvršbo, ker še ni izvršljiva. V bistvu gre torej za nastajajoči izvršilni naslov, kakršen je tudi naslov za izvršbo v zavarovanje, ki služi isti svrhi. Po učinkovitosti ga je enačiti z izvršilnim naslovom, kajti predhodna izvršba se iz-

vede kakor izvršba zaradi poplačila, tudi po nji vzpostavljeno pravno in dejansko stanje ostane trajno pod pogojem, da je naslov za predhodno izvršbo postal izvršilni naslov. Predhodna izvršba se dovoli, ker sodba formalno še ni pravnomočna ali ker je sicer že takšna, a dajatveni rok še ni potekel.

a) V zavarovanje n e d e n a r n e g a z a h t e v k a se sme dovoliti predhodna izvršba t a k o j, čim prične sodba učinkovati, torej zlasti še prej, preden poteče izpolnitveni rok (§ 505 Grpp.). S tem odvzema zakon dolžniku zakonito podaljšanje tega roka. Najsi se glasi nepravnomočna sodba na dobavo lesa v 15 dneh pod izvršbo, bo moči to sodbo predhodno izvršiti, še preden poteče teh 15 dni. S tem je postala celo sodba zadnje stopnje pred iztekom izpolnitvenega roka naslov za predhodno izvršbo.

b) Pri sodbah zaradi odpovedi najemnih predmetov in zaradi vzdrževalnin tako dalekosežne ugodnosti ni. Samo po sebi je namreč umevno, da najemnega ali zakupnega predmeta ni moči prisilno izprazniti, dokler še ni potekel v odpovedi označeni dan, ko naj se najemni predmet izprazni. Pred tem časom se tudi predhodna izvršba ne bo mogla dovoliti, pa najsi je vložil najemnik zoper sodbo priziv ali revizijo. Pa tudi, ako se glasi sodba, da je izročiti najemni predmet takoj, ker je ob izreku sodbe ta dan že minil (§ 668 Grpp.) ne dovoljuje zakon predhodne izvršbe takoj. Vselej je treba počakati, ali ne bo postala morda sodba brez nadaljnega pravnomočna. Na to kažejo besede „ako je vložil toženec zoper takšno sodbo priziv ali revizijo.“ Čim pa je vložil toženec pravno sredstvo in je potekel tudi s sodbo določeni izpraznitveni rok, se sme predlog na dovolitev predhodne izvršbe takoj vložiti.

Prav isto velja tudi za predhodno izvršbo zaradi preživnin.

6) Nepravnomočna in neizvršljiva sodba n e d e n a r n e d a j a t v e postane naslov za predhodno izvršbo z v r o č i t v i j o strankam (§ 512 Grpp.). Le sodbe na podstavi odrečenja in pripoznave in o malotnih stvareh, ki se razglase vpričo strank, učinkujejo takoj z razglasitvijo (§§ 513, 546). Razlogovanje kasacijske sodbe Th. VII : 84, ki posnema nekatere izmed nasprotujočih si dunajskih sodb, ne pa tudi brnskega češkoslovaškega najvišjega sodišča, češ da so tudi samo razglašene sodbe naslov za izvršbo v zavarovanje, kar bi se dalo po analogiji prenesti tudi na predhodno izvršbo, se opira na besedilo § 570 avstr. i. r., ki v § 416 avstr. c. pr. r. (in sedanjih §§ 512, 513 Grpp.) izraženega pravila na videz

ne ponavlja in ne sprejema. Toda tega zakonu ni treba, dovolj je, da je načelo, kdaj prične učinkovati sodna odločba, postavljeno in povedano enkrat. Kaj naj besedilo „ima sodba učinek šele od dne, ko se vroči“ drugega pomeni, kakor to, od kdaj se morajo stranke ravnati po sodnem povelju? Ta stavek vendar ne stoji med občimi predpisi o sodbah samo zato, da bi jim dajal nekakšen zaključek, marveč je očitno praktične narave, ustanovitev tistega trenutka, po katerem naj se izračunavata pravnomočnost in izvršljivost, ki sta svrhi razsodnega postopka. Vprav zaradi izvršbe in samo zaradi določitve rokov za pravna sredstva, je potrebno neko načelo; to pa ne samo izvršbe zaradi poplačila, marveč izvršbe v širšem pomenu, vsake, tudi predhodne in zavarovalne. Ako bi izvršbe sploh ne bilo, bi mogla učinkovati vsaka sodba takoj, čim je razglašena. Da je temu tako, kaže tudi samo besedilo § 521 in tudi § 522 Ip., kajti ne more se govoriti, da sodba še ni pravnomočna ali izvršljiva zato, ker še ni iztekel izpolnitveni rok, ako rok za določitev enega ali drugega še ni pričel teči.

Še dalje gre zakon pri odpovednih in vzdrževalnih sodbah, ko ustanavlja predpostavko za predhodno izvršbo, da morata biti zoper sodbo vložena ali priziv ali revizija po tožencu. V teh primerih niti vročitev ne zadostuje.

III. Dovolitev in oprava predhodne izvršbe.

1) Za formalni predlog na izvršbo za predhodno izpolnitev in postopek o njem zakon ne predpisuje nič posebnega (določbe o pristojnosti sodišče, dovolilno in izvršilno sodišče, oblika in vsebina predloga, § 50 Ip., postopek § 51 sl. in sodni sklep § 56), prav tako tudi za pravna sredstva (samo rekurz po § 57 oziroma pritožba zoper izvršilnega organa po § 61). V istem obsegu kakor zoper izvršbo zaradi poplačila so dopustne tudi zoper predhodno izvršbo opozicijske, impugnacijske in izločitvene tožbe. Predlagatelj mora zato točno označiti tisto izvršilno sredstvo, ki naj se opravi (št. 3 § 50). Pred dovolitvijo bo vendar v vsakem primeru zaslišati obe stranki, ne samo zavezanca.

2) Predhodna izvršba za izpolnitev nedenarnih dajatev izvzemši izpraznitve in predaje najemnih in zakupnih predmetov se dovoli samo, ako predlagatelj verjetno izkaže nevarnost, da bi se mogla izvršba ovreti, in ako da primerno varščino za škodo, ki utegne nastati dolžniku zaradi te izvršbe. V nobenem primeru se predhodna izvršba ne dovoli, ako da zavezanec primerno varščino.

a) Predlagatelj mora verjetno izkazati nevarnost, da bi se mogla bodoča izvršba zaradi izpolnitve ovreti. Zakonito besedilo je netočno, ker govori o odložitvi izvršbe, ko o tej ne more biti govora, dokler izvršba še ni bila dovoljena. Na kakšen način in s kakšnimi dejanji ali sredstvi naj bi se ovrla ali preprečila izvršba, zakon ne navaja. Zato ni treba, da bi moral prav dolžnik s svojimi dejanji ovreti bodočo izvršbo, iz neosebnega besedila sklepamo upravičeno, da more biti to tudi druga, od zavezanca različna oseba. Da še več, zadostno bo tudi takšno ali že obstoječe ali šele nastopajoče dolžnikovo stanje (slabo dolžnikovo gospodarstvo, bolezen, grozeči tečaj!), ki vsebuje očitno nevarnost, da izvršbe zaradi izpolnitve po pravnomočnosti sodbe ne bo moči izvesti. Kot nevarnost bo imeti tudi, ako naj bi se poznejša izvršba zaradi izpolnitve morala izvesti v inozemstvu, dočim je možna predhodna v tuzemstvu. Torej samo pod tem zadnjim pogojem, nikakor pa ne, ako bi bilo s sodbo naloženo dajatev izpolniti samo v inozemstvu. Saj je v zadnjem primeru oprava izvršbe po domačih oblastvih sploh nemogoča, po mednarodnih pogodbah pa drugačne izvršbe kakor zaradi poplačila na podlagi domačih izvršilnih naslovov v tujini niso dopustne in se ne izvršujejo. Zadostna je zato zgolj objektivna nevarnost, ni pa zahtevati subjektivne, po zavezancu samem povzročene nevarnosti. Sodišče bo odločilo torej po prostem preudarku in ne da bi se posluževalo pri tem tistega strogega načina in onih sredstev, ki jih predpisuje pravdni postopek za dokazovanje, ali je zatrjevana nevarnost podana. Vselej pa bo treba nevarnost sodniku res verjetno izkazati, sporazum strank kot o predpostavki za dovolitev izvršbe ne zadošča.

b) Predlagatelj mora vrh tega za dovolitev te predhodne izvršbe dati primerno varščino za škodo, ki utegne dolžniku nastati zaradi nje. Varščina se daje po predpisih § 158 Grpp., na njej pridobi dolžnik zastavno pravico za svoj morebitni odškodninski zahtevek, čim je položena pri sodišču.

Višina varščine se določi po škodi, ki utegne nastati dolžniku. Ni torej gledati na to, ali in kolikšna škoda bi utegnila zaradi predhodne izvršbe nastati drugim osebam, marveč je jemati v obzir le dolžnikovo škodo, to pa ne samo one neposredne, ki bi utegnila nastati iz razmerja med predlagajočim upnikom in dolžnikom, marveč tudi vso drugo škodo, ki utegne zadeti dolžnika. Preudariti bo zlasti, ali in kolikšno varščino bo treba dati, ako gre za izvr-

šitev formalno pravnomočne sodbe, ki pa še ni izvršljiva, ker izpolnitveni rok še ni potekel.

3) Pri predlogih za predhodno izvršbo zaradi odpovedi najemov in vzdrževalnin predlagatelju ni treba, da bi izkazal nevarnost, ki mu utegne nastati iz tega, ako bi izvršba ne bila takoj dovoljena in izvedena. Zato sme najmodavec predlagati takoj izpraznitev in predajo najemnega ali zakupnega predmeta, upravičeni starši in nezakonski otrok takoj s sodbo prisojeno vzdrževalnino, ako je vložil nasprotnik zoper sodbo priziv ali revizijo. Zakonodavec je smatral ta dva primera kot najbolj tipična primera zlorab, ki jih uganjajo zavezanci s pravnimi sredstvi, upiranja sodbam o odpovedi stanovanj na vse kriplje in pod najbolj ničevimi pretvezami so nam še v živem spominu. Morda bo imela predhodna izvršba ta učinek, da bodo vsaj nekoliko prestala pravna sredstva, kolikor se vlagajo zgolj zato, da se preprečita nastop pravnomočnosti in izvršljivosti sodbe.

4) Ako dovoljuje zakon, da se sme iz utemeljenih razlogov odložiti celo izvršba zaradi poplačila, mora dopustiti podobno tudi kakor pri izvršbi v zavarovanje, da se predhodna izvršba sploh ne opravi. Pri tem dela zakon zopet razliko med nedenarnimi dajatvami in med ostalimi.

a) Predhodna izvršba zaradi nedenarnih zahtevkov se ne dovoli, ako zavezanec verjetno izkaže, da bi mu utegnila nastati iz predhodne izvršbe nenadomestna ali težko nadomestna škoda. Nevarnost, ki preti upniku, se mora umakniti nevarnosti, ki bi zadela zavezanca, ker o zahtevku še ni pravnomočno odločeno. Toda sodišče sme naložiti v takem primeru dolžniku, da mora položiti primerno varščino zato, da se predhodna izvršba ne bo opravila.

b) V pogledu odpovedi najemov in vzdrževalnin je stvar obratna. Sodišče dovoli predhodno izvršbo, ne da bi zahtevalo od upnika izkaz nevarnosti in položitev varščine za morebitno škodo zaradi predhodne izvršbe. Dolžnik pa more doseči, da se predhodna izvršba ne opravi, ako da sam primerno in zadostno varščino. Ta obstoji v zavarovanju (sodni položbi) denarnega zneska, ki je enak najemnini ali zakupnini do trenutka, ko bo postala sodba o odpovedi pravnomočna in izvršljiva. Zavarovati bo torej predvsem v bodoče dospevajoče najemninske in zakupninske obroke, pa tudi fiste, o katerih trdi predlagatelj, da jih zavezanec ni plačal, in ki so dospeli pred odpovedjo v plačilo in dali tej povod. Zakonito besedilo se da razlagati tudi drugače, tako da za prej dospele obroke ne bi bilo treba varščine. Toda ako hoče ostati najemnik ali

zakupnik na predmetu, naj plačuje najemnino (zakupnino) za naprej, že poprej dospelo pa zavaruje, ker je še sporna. Treba je torej dati varščino za celotno najemnino (zakupnino). Ta posledica se podaja iz stališča zakona, ki smatra stanovanjsko vprašanje že za povse rešeno in urejeno, ter določa zaradi tega, da naj se izseli, kdor ne nudi zadostne varščine.

Podobno je glede vzdrževalnih zahtevkov. Zakon pravi za ta primer, naj se predhodna izvršba ne dovoli (prav opravi), ako se verjetno izkaže, da je tožilcev obstoje zagotovljen na drug način. Tega pri starših ne bo moči lahko izkazati, ker smejo terjati dostojno vzdrževanje samo, kadar obubožajo (§ 154 o. d. z.), nezakonski otrok pa le, kadar in kolikor ima lastne imovine (§ 166 o. d. z.) ali ako bi bil kdo drugi s pogodbo zavezan vzdrževati ga.

5) Preden odloči o predlogu za predhodno izvršbo, mora zaslišati sodišče stranki. To je potrebno predvsem zaradi določitve varščine in rokov, v katerih naj se te polože. Sodišče mora poskusiti, ali se stranki sami ne sporazumeta o vrsti in višini varščine, pa naj jo da upnik ali dolžnik. Ako ni moči doseči sporazum, določi oboje sodnik po prostem preudarku. Nevarnost, ki jo mora izkazati upnik, ki predlaga predhodno izvršbo zaradi nedenarnih dajatev, ali s katero hoče odvrniti isto dolžnik, je treba vselej verjetno izkazati, o tem ni med strankama kot o predpostavki predhodne izvršbe mogoč noben sporazum.

Prav na tak način določi sodišče tudi rok, v katerem se morajo položiti določene varščine. Sodišče bo zato v predlogu, s katerim dovoli predhodno izvršbo, določilo varščino in rok, v katerem jo mora položiti upnik, obenem pa odredilo, da se predhodna izvršba ne bo pričela izvajati poprej, dokler varščina ne bo položena. Določilo pa bo obenem tudi varščino in rok, v katerega mora dati dolžnik zavarovanje, ako noče, da bi prišlo do izvršbe, in tudi za ta primer odredilo, da se dovoljena izvršba ne bo izvedla (opravila), ako jo bo dal v roku.

6) Čim se izpolnijo pod t. 2) do 5) omenjene predpostavke in dolžnik varščine ni dal v odrejenem roku, izvede sodišče dovoljeno predhodno izvršbo. Ta je, kakor že omenjeno, načelno izvršba v izpolnitev ali zaradi poplačila. Zato je z izvedbo izvršbe, ako je bila uspešna, upnikov zahtevek poplačan, najsi sodno še ni dokončno ugotovljen, izpolnitev nedenarnih zahtevkov, izpraznitev najemnega ali zakupnega predmeta, prisilno plačilo vzdrževalnih prispevkov je plačilo v smislu § 1412 o. d. z.

7) Nadaljnji dogodki v pravdi ne vplivajo nič na izvedbo predhodne izvršbe. Ta se izvede, najsi se postopek tudi prekine ali najsi nastopi mirovanje. Prav tako se sme dovoliti izvršba tudi med prekinitvijo ali med mirovanjem postopka. Prav nič ne vpliva na razmerje med strankama tudi, ako bi prizivna stopnja sodbo, ki je naslov za predhodno izvršbo, razveljavila ali spremenila. Upnik ne nosi zaradi izvedbe predhodne izvršbe še nobenih posledic, dokler ni pravnomočno ustanovljeno, da mu zahtevana dajatev ali terjatev ne gre, o naslovu za predhodno izvršbo pač še ni pravnomočno izrečeno, da ne obstoji. Vendar upnik ne bo mogel izposlovati na podlagi sodbe prve stopnje predhodno izvršbo šele potem, ko bi prizivna stopnja to sodbo razveljavila ali spremenila, saj v tem primeru naslova sploh še ni. Tudi rekurz zoper dovolitev predhodne izvršbe po splošnih načelih nima odložne moči, predhodna izvršba se opravi po službeni dolžnosti takoj, čim je dovoljena in dolžnik ni dal morebitne varščine (§ 58 Ip.). Pač pa utegne dolžnik izposlovati odložitev predhodne izvršbe, a to samo pod pogoji § 321 Ip., pod katerimi bi se predhodna izvršba sploh ne opravila.

8) Nekatere posebnosti se podajo, ako se uvede nad dolžnikovo imovino stečaj. Ako nastopi takšen položaj, preden se izvede predhodna izvršba, odpade seveda vsaka oprava iste, razen kolikor bi šla izvršba na dolžnikove osebne storitve, ki ne spadajo k stečajni masi. V takem primeru se prekine pravda, upnik postane stečajni upnik, v pravdo pa vstopi upravitelj stečajne mase po ugotovitvenem naroku, ako se terjatev ne prizna (§ 122 Stz.); tudi zahtevki na nedenarne terjatve se namreč z otvoritvijo stečaja spremenene v denarne (§ 15 Stz.). Ako pa je izvršba že izvedena, potem je seveda pomniti, da je upnik nedenarnih zahtevkov že poplačan in da ne more niti kot stečajni upnik več nastopati, da pa preneha možnost, zahtevati vzdrževalnine na podlagi naslova za predhodno izvršbo po otvoritvi stečaja vsled določbe t. 4 § 56 Stz. Ako je bila dajatev, ki jo je izposloval upnik s predhodno izvršbo, celotna obveza dolžnikova iz dvostranske pogodbe, je smatrati, da je stečajni dolžnik z uspešno izvedeno predhodno izvršbo pogodbo popolnoma izpolnil in da je postal upnik dolžnik stečajne mase. Ako pa je bila predhodna izvršba vsaj deloma uspešna, sme pogodbo do celote izpolniti upravitelj stečajne mase in zahtevati od upnika izpolnitev ali pa odstopiti od pogodbe. V tem primeru nastopa predlagajoči upnik v pogledu njemu z odstopom povzročene škode kot stečajni upnik (§ 21 sl. Stz.).

Vse to ne velja za odpovedi najemnih in zakupnih predmetov. Po 2. odst. § 23 Stz. sme najmodavec odpovedati pogodbo v zakonitem ali pogodbenem roku, ako je ta krajši. Ker učinkuje odpoved ne glede na tekoči stečaj in se sme v teku tega tudi prisilno izvršiti, — saj bi drugače določba § 23 Stz. ne imela pravega smisla, mora ostati v moči tudi odpoved, ki je bila izrečena že pred uvedbo stečaja, a ob tem trenutku še ne izvršena. Pa tudi učinki sodbe o sodni odpovedi morajo biti enaki, zato ne bo nedopustna samo izvršba v izpolnitev, marveč tudi predhodna izvršba. Krivično bi namreč bilo, da bi najmodavec vprav nasproti stečajnemu dolžniku, od katerega sme pričakovati plačilo najemnine veliko manj kakor od drugih najemnikov, ne imel ugodnosti predhodne izvršbe. Seveda stopi po uvedbi stečaja na mesto stečajnega dolžnika-najemnika (zakupnika) upravitelj stečajne mase.

IV. Odškodninska odgovornost.

Predhodna izvršba je po zakonu dopustno dejanje, ki se ga sme upnik poslužiti, ako so izpolnjene predpostavke zanj. To vendar upnika ne odvezuje odgovornosti, da mora odškodovati dolžnika, ako je sodišče dokončno izreklo, da njegov zahtevek ne obstoji in da naslova za predhodno izvršbo ni. Zakon tega izrečno sicer nikjer ne pove, toda na to kaže že določba 1. odst. § 321 Ip., po katerem mora dati upnik dolžniku varščino za škodo, ki bi temu utegnila nastati iz izvedbe predhodne izvršbe. Kakor je gotovo, da je upnik dolžan, vrniti dolžniku vse, kar je prejel iz predhodne izvršbe, ako je pozneje odpadel naslov, saj je to pravilo tudi obče načelo našega prava, tako nam kaže nav. določba 1. odst. § 321 Ip. in vzporeditev te določbe z onimi §§ 327 in 343 Ip., da ne gre samo za nekakšen obogatitveni, marveč za pravi odškodninski zahtevek. Zakon je mogel zato omenitev odškodninske odgovornosti brez škode opustiti in to celo za predhodno izvršbo zaradi izpraznitve najemnega predmeta in zaradi vzdrževalnine, saj za to oboje ne more veljati nič drugega kakor za nedenarne zahtevke.

1) Odškodninski zahtevek nastane, čim je pravno-močno odločeno, da upniku ne gre zahtevek, zaradi katerega se je poslužil predhodne izvršbe. Torej ne že, ako je bila sodba na prizivni stopnji spremenjena, temveč šele z izrekom zadnje stopnje, takrat pa takoj, ne da bi bilo treba čakati na potek kakega izpolnitvenega roka. Takega namreč tu upniku-tožilcu v prid ni. Zahtevek kot ci-

vilnopravni preстане kakor takšni zahtevki sploh, posebno tudi z zastaranjem. Zastaralni rok je običajni triletni, more pa biti celo tridesetletni, ako je bil dosežen naslov za predhodno izvršbo na način, ki ga označa zakon za zločinstvo (§ 1489 o. d. z.).

2) Upravičenec odškodninskega zahtevka je zavezanec v predhodni izvršbi, njegov nasprotnik predlagatelj te izvršbe oziroma njuna pravna naslednika.

3) Obseg povračila škode se ravna po predpisih državljanskega prava. Ker gre za dopustno ravnanje, bo moral plačati predlagatelj samo odškodbo, izključeno tudi ni, da ne bi zadela doloznega predlagatelja obveznost, dati polno zadoščenje, zlasti povrniti izgubljeni dobiček (§§ 1323, 1324 o. d. z.). K škodi ne bo štetu samo neposredno in posredno prizadete, marveč tudi stroške predhodne izvršbe.

4) Kar se tiče načina, po katerem naj upravičenec dobi povračilo škode, velja zanj splošni predpis § 1323 o. d. z. Upravičenec bo mogel zahtevati v prvi vrsti in vsaj delno postavitev v prejšnji stan, v drugi vrsti denarno odškodnino. Postavitev v prejšnji stan bo zvečine odpadla tamkaj, kjer bi jo bilo najlaže izposlovati, namreč pri izpraznitvi stanovanj. Težko si je namreč misliti, da bi iz stanovanja prisilno odstranjeni najemnik imel še voljo, vseliti se zopet k prejšnjemu gospodarju. Vendar bi kaj takega ne bilo izključeno, zlasti pri zakupih, dogovorjenih na daljšo dobo in če si je ostvaril zakupnik z zakupom posebno gospodarstvo in tudi kaj vložil vanj. Če to ne bo mogoče, bo smel zahtevati od bivšega zakupodavca povračilo investicijskih stroškov.

5) Svoje zahtevke bo ostvarjal upravičenec s t o ž b o, za katero ni glede tožbenega zahtevka predpisanega nič drugega, pristojno pa bo zanjo po § 21 Ip. izvršilno sodišče. Ker pa gre pri predhodni izvršbi zaradi nedenarnih zahtevkov odškodnina v prvi vrsti na postavitev v prejšnji stan, bo dopustno v to svrhu, da predlaga upravičenec nasprotno izvršbo po § 45 Ip.

Po besedilu § 45 Ip. se zdi, kakor da bi bila dana nasprotna izvršba samo, da se odstranijo posledice izvršbe zaradi poplačila. Toda ne more biti dvoma, da mora veljati prav isto, ako sodišče dokončno izreče, da naslov za predhodno izvršbo ne obstoji, in da se krajši in lažji pot za dosego postavite v prejšnji stan ne sme omejevatv nato, ako je bil dokončni izvršilni naslov razveljavljen, izrečen za neveljavnega ali za neučlnjivega ali bil deloma ali celoma spremenjen. Hitrejša pomoč je v primerih predhodne iz-

vršbe še bolj upravičena, zlasti tudi, ker je tudi ta izvršba zaradi izpolnitve, četudi predhodna. Nasprotno izvršbo dovoli izvršilno sodišče prejšnje predhodne izvršbe po predpisih § 45 Ip. po predhodnem zaslisanju strank. V dovolilnem sklepu naloži prejšnjemu predlagatelju, naj povrne v petnajstih dneh upravičencu, kar je prejel na podstavi naslova za predhodno izvršbo, obenem pa odredi za primer, da bi ostal ta nalog neizpolnjen, izvršbo samo. Na nadaljnji upravičencev predlog izvrši sodišče že prej izdani izvršilni sklep. V sklepu je dovoliti izvršbo tudi zaradi povračila stroškov prejšnje izvršbe in stroškov nasprotne izvršbe. Glede stroškov prejšnje predhodne izvršbe namreč ne bo pritegniti določbo prvega odstavka § 153 Grpp., kakor določa to zadnji odstavek § 45 Ip., marveč bo uporabiti smiselno predpis 2. odst. § 327 Ip.

Ako je nasprotna izvršba nemogoča, ostane upravičencu na razpolago za ostvarjanje odškodninskega zahtevka samo pot redne pravde. Podobnega, kratkega postopka, kakor je predviden v § 343 Ip. za odškodninske zahtevke, nastale iz neupravičeno izposlovanih začasnih naredb, zakonodavec žal ni uvedel.

Književna poročila.

Dr. Murko Vladimir: Davčne oprostitve in davčne olajšave. Ljubljana 1957. J. Blasnika nasl., Univerzitetna tiskarna in litografija d. d. Str. 309. Cena 70 din.

Snov te knjige je razvrščena tako, da podajajo §§ 1—6 teoretično podlago in zgodovinski razvoj davčnih ugodnosti, dočim popisujejo §§ 7—18 načine, kako se dajejo davčne oprostitve in olajšave v splošnem, kako se dajejo pri posameznih davčnih vrstah, katerim poklicno ali drugače določenim skupinam davčnih zavezancev in s kakšnimi nameni se dajejo. Ta del obravnava v zvezi z davč. o. in o. med drugim še dvojno oz. večkratno obdavčenje, davčnopravno stanje javnih podjetij, finančno izravnavo med državo in regionalnimi korporacijami javnega prava ter naknadne davčne ugodnosti. Ob koncu podaja še kratko repetitijo motivov davčnih o. in o. in čisto kratek zaključek. Drugi del knjige (str. 189—293), ki je kot repertorij davčnih o. in o. namenjen praktični rabi, sestoji iz treh delov, ki vsebujejo 1) davčne o. in o. v Jugoslaviji, sistematično razvrščene po posameznih davkih, 2) predpise fin. zakona za l. 1957/58 o neposrednih davkih in 3) pogodbe in konvencije, sklenjene s tujimi državami. Ta del prikazuje že na zunaj otipljivo nazorno, v kako neverjetno široki izmeri je pri nas občeveljavnost magistrálnih davčnih načel prelučnjana z davčnimi izjemami. Obširno stvarno kazalo izdatno olajšuje uporabnost.

Metodično postopa avtor v teoretskozgodovinskem delu na ta način, da na kratko obravnava davčnopolitična načela, kakor so se izoblikovala v razvoju organizacije politične oblasti, t. j. v borbi raznih sociologično determiniranih prebivalstvih skupin za vpliv na porazdelitev davčnih bremen in da ugotavlja z navajanjem dejstev, zlasti z davčnimi ugodnostmi in privilegiji, kako skušajo ta načela ustvarjati, modificirati, ovirati in paralizirati. Avtor se pri tem nikakor ne izgublja v razmotrivanju splošnosti, marveč postopa trezno in resno induktivno, daje besedo suhim dejstvom in se izogiba spekulativnim izvajanjem, kljub temu da vsebina večasih po naravi mnoge pisce k temu zavaja, n. pr. vprašanja splošnosti in enakopravnosti, davčne pravičnosti, formalne in materialne enakosti i. pod. Avtorju so to le kardinalne razvojne smernice, ki se jim danes z davčnimi o. in o. skorajda bolj oddaljujemo kakor približujemo.

Najvažnejši in za sistematiko odločilen izsledek tega teoretičnega dela je definicija davčnih o. in o.; te nastanejo, če se iz odmerne podlage na osnovi specialne norme celoma ali deloma izvzamejo stvari, ki po splošnem predpisu, ki določa in opredeljuje davčni predmet, v odmerno osnovo spadajo. Če prav razumem, loči avtor na tej podlagi 3 glavne kategorije davčnih o. in o., namreč: 1. čisto davčnopolitične, ki niso davčne ugodnosti v pravem smislu, ker je njih namen samo ta, da se popolneje dosežeta davčna splošnost in enakomernost, 2. davčnotehnične in sicer tako tiste, ki se jim ni izogniti iz razlogov fiskalne rentabilnosti, kakor tudi tiste, ki nastanejo nezaželeno, pa zakonodavec ž njimi računa, in 3. davčne o. in o., ki se dajejo iz izvendavčnih razlogov; zlasti iz razlogov gospodarske politike, katere vehikel je postala davčna zakonodaja. Te ugodnosti so ugodnosti v pravem smislu in njim velja v glavnem avtorjevo kritično razmotrivanje. Pri tem se, kakor je čisto prav, ne spušča v staro pravdo o načelni dopustnosti, zasledovati z davčno zakonodajo drugačne namene.

Ne imenoval bi davčnih o. in o. oz. ne prišteval bi k njim tistih ugodnosti, ki jih ustvarjajo davčni zavezanci enostransko, velik del celo na nezakonit način (n. pr. z utajo in pod.), kakor tudi ne onih, ki nastajajo v tržnem prometu z davčnim umikom in z raznovrstnimi načini prevaljevanja davčnih bremen. Diskutirati bi se dalo o tem, ali bi ta teoretični del ne dobil trdnejše utemeljitve, če bi bil avtor snov, ki je poraztresena po vsem spisu, namreč sedanje stanje davčne tehnike in njena svojstvena vprašanja zlasti davčno tarifništvo, kolikor so v zvezi z davčnimi o. in o., na kratko obravnaval v posebnem poglavju. Morda bi kazalo v posebnem sestavku prikazati novejšje načine, kako skušajo ugotoviti mejno mero davčne obremenitve posameznih skupin davčnih zavezancev oz. davčnih predmetov. Dalo bi se nadalje tudi debatirati o tem, ali bi ne kazalo druge snovi, ki je ravno tako poraztresena po vsem spisu, t. j. finančnopolitično vprašanje, kako naj država pribavlja sredstva po načelu ekonomske racionalnosti in s stalnim upoštevanjem medsebojnih vplivov med občestvenimi gospodarstvi države in samouprav po eni in tržnim gospodarstvom na drugi strani, obravnavati v tem delu s posebnim poglavjem.

Preglednejši, celotno bolj zaokrožen in sistematično izravnanejši je nadaljni del knjige (§§ 7—18), ki podaja dejansko stanje, obenem in predvsem pa analizo in kritiko tega dejanskega stanja. Tu postopa avtor tako, da ob konkretnih vrstah davčnih o. in o. razkriva bližje in oddaljenejšje učinke v gospodarstvu države in prebivalstva, da tehta postulate fiskalne, davčne in narodnogospodarske politike, da razbira davčnotehnične možnosti in težave, opozarja na mnogovrstne inkon-

gruence in ocenjuje razne vrste pravih davčnih o. in o. glede njih tehnične, davčnopolitične in občegospodarske primernosti. Pri tem ne jemlje primerov samo iz jugoslovanske, marveč prav obilo tudi iz inozemske zakonodaje in literature; teh primerov pa navaja po mojem mnenju, kakor že v prvem delu, ponekod malo preveč, tako da je včasih že preglednosti v kvar in se začenja čitatcu zgubljeni logična zveza med posameznimi deli izvajanj.

V tem delu knjige gre avtor s krajšimi ekskurzi še preko mej kritične analize, v nekaterih se pokažejo njegovi širši in splošni davčno- oz. finančnopolitični nazori, ki storijo kritično analizo razumljivejšo, jasnejšo. Splošne spoznatke, ki prihaja k njim po obravnavi posameznih vprašanj oz. njih kompleksov, podaja čisto na kratko v dveh- treh stavkih. Med besedilom včasih izrečno navaja, v kateri smeri je naša zakonodaja zgrešena in reforme potrebna, včasih se to podaja samo iz kritičnega razbora. V splošnem meni, da je iz razlogov davčnih o. in o. naša davčna zakonodaja radikalne revizije potrebna. Z povsem realističnim podajanjem, z izbiro čim bolj jasnih in drastičnih primerov in z opuščanjem zgolj teoretskih ugibanj je avtor dosegel, da snov ni podana suhoparno, marveč privlačno, zanimivo.

Morda bi bila izvajanja tega dela spisa postala preglednejša, če bi davčne o. in o. obravnaval tudi ali samo po posameznih kategorijah, ali po učinkovanju na posamezne gospodarske kategorije (cene, produkcije, konzum) ali če bi bil bolj sistematično ločil med onimi davčnimi o. in o., ki zasledujejo izključno gospodarske smotre, in onimi, ki zasledujejo družbenopolitične cilje, toda to so zahteve, ki jim je — vsaj na tako tesnem prostoru te knjige — težko ugoditi, ker se nameni in učinki pogosto kumulirajo sami po sebi ali po zakonodavčevi nameri.

Da se z nekaterimi izrazi in načini, kako avtor podaja svoje nazore, pa tudi z nekaterimi nazori samimi ne strinjam, je že spričo narave finančnogospodarske vede, ki je v njej vprav v našem času postala že vsaka stvar sporna — vsaj v literaturi — samoumevno; pa debata o teh razlikah bi zahtevala svojo naravno dolgoveznost in ne sodi sem. Da ne pade nanj prav nobena krivda zaradi nekaterih notranjih neubranosti podajanja, bi avtor težko dokazal, vendar pa stoji, da je treba vsaj velik del krivde naprtiti naravni okornosti snovi same.

Znanstvena vrednost spisa se nahaja v analitičnem razboru bistva finančnogospodarskih pojavov, ki jih imenujemo davčne o. in o. in onih, ki so ž njimi v zvezi in pa v kritični presoji tehnične in gospodarske primernosti davčnih ugodnosti in njih skladnosti oz. neskladnosti z načeli davčne politike. To daje knjigi trajno nadpovprečno vrednost ter pomeni zaradi tega kvalitativno obogatitev slovenske finančnogospodarske literature. Vsi, ki bodo knjigo čitali, bodo morali ugotoviti, da so obogatili ne le svoje davčnopolitično, marveč tudi obče gospodarsko znanje in da se čitanje tega spisa „izplača“ tudi brez ozira na „prakso“ in osebne odnošaje do davčnih oprostitev in olajšav.

A. Ogris.

Dr. Matijević Ivo — Dr. Čulinović Ferdo: Komentar Zakona o izvršenju i obezbedjenju. Prva knjiga: Zakon o izvršenju i obezbedjenju (sa kratkim objašnjenjima). 1. sveska, 2. sveska. Uip in §§ 1—140 Ip. Beograd, Štamparija Svetlost, 1937. Cena 25 din za zvezek ali 20 din v prednaročilu.

Ni dolgo tega, kar sta sporočila pravniški javnosti dobro znana pravniška pisca, da početna izdajati obširen komentar k novemu izvršilnemu postopku, pa sta pred nami že dva snopiča v skupnem ob-

segu 176 strani. Od svoje prvotne zamisli sta pisca odstopila v toliko, da sta razdelila stavljenjo nalogo na dvoje, več ali manj samostojnih del. Prva knjiga novega komentarja naj prinese besedilo zakona s kratkimi pripombami, kar naj predstavlja praktičen priročnik, ostale tri knjige pa naj obsegajo celotni komentar. S tem hočeta dati avtorja pravništvu v roke priročnik takoj, ko stopi zakon sam v veljavo. S komentarjem bi to ne bilo mogoče, četudi prične po zadržanju avtorjev in založnika izhajati še v teku letošnjega novembra, ker bo obsegal okroglo 2000 strani. Celotno delo izhaja v snopičih po 5 do 6 pol in sicer doslej po dvakrat na mesec.

Nedvomno je, da sta obe samostojni deli kot taki potrebni. Vprašanje je samo, ali ne bi bilo morda primernejše, izdati prvi del, to je praktični priročnik, v obliki izdaje zakona. Toda o tem dokončna sodba ni mogoča, dokler ne vidimo komentarja samega in ne določimo po primerjavi z njim razmerja med prvo knjigo in ostalimi tremi. Zato tudi ni moči ničesar reči, ker so poedini in zelo številni zakoniti predpisi, ki se nanje sklicujeta tako uvodni zakon kakor izvršilni postopnik, navedeni samo z naslovi, datumom in mestom njih objave, ne pa tudi z besedilom samim, kar bi bilo za priročnik vsekakor potrebno, ker se utegne dopolniti vse to v komentarju.

Slika prve knjige je naslednja: zakonitemu besedilu vsakega čl. ali § slede navedbe ustreznih zakonov ali tudi posameznih zakonitih mest, dalje kratke pojasnilne opombe, ki so zelo mnogoštevilne in največkrat praktične narave. Sem pa tam je pridano tudi uradno obrazloženje k obema zakonoma. Kar se tega tiče, mu ne pripisujem prevelike važnosti in pomembnosti za pravilno uporabo. Motivi pojasnjujejo večinoma le, zakaj je odstopil jugoslovanski zakonodavec od svojega vzorca, avstrijskega izvršilnega reda. To v največjem delu države nima pomena, ker je bil tamkaj avstrijski izvršilni red neznan. Kar se tiče drugih opomb, moram priznati, da v kratkem času, ki je bil na razpolago za priobčitev tega poročila in ki ima namen v prvi vrsti seznaniti naše pravništvo s tem delom in ga opozoriti nanj, ni bilo moči vseh pripomb na njih pravilnost pretehtati. Vendar jim vobče ne bo prigovarjati, zvečine nudijo prav dobra pojasnila. K str. 32 bi samo pripomnil, da izhaja naš Ip. v § 2 s stališča, da imenuje izvršbo zaradi poplačila na kratko izvršbo in da jo loči s tem od predhodne izvršbe in izvršbe v zavarovanje. Zato tudi vzporeditev nepravomočnih odpovednih sodb in onih o vzdrževalnini staršem in nezakonskim otrokom v tej zvezi (op. 4) ni prav na mestu. Kot dejansko vzajemnost pri izvrševanju tujih izvršilnih naslovov bi označil le, kadar izvršuje neka država tuje izvršilne naslove, ne da bi bila vezana s pogodbo na to (str. 36), ne pa, kadar se izvršujejo izvršilni naslovi, ne da bi jih izvršilo oblastvo preskušalo na njih zakonitost. Naša država se z dejansko vzajemnostjo ne zadovoljuje, ampak zahteva še posebno meddržavno pogodbo ali vsaj v Službenih novinah objavljeno vladno izjavo o njej. Na isti strani bi bilo k op. 4 pristaviti še pravnomočno pogodbo z Belgijo, uzakonjeno istega dne kakor z Veliko Britanijo in objavljeno v isti številki Sl. Nov. Tudi op. 4 K § 4 Ip. se mi ne zdi zadostna, pristojnost na podlagi katere je bilo pozvano tuje sodišče k izvrševanju sodne oblasti v konkretnem sporu, mora biti znana tudi naši zakonodaji, ni pa dovolj, ako je bilo sodišče samo po tujih zakonih poklicano v to. V op. 4 k § 12 je rečeno: Izpolnitveni (paricijski) rok prične teči prvega dne potem, ko je postala sodba pravnomočna; ako pravno sredstvo ni bilo vloženo, prvega dne po vročitvi sodbe obsojeni stranki. To je res besedilo § 505, toda v priročniku bi moralo biti za pouk stilizirano tako, da bi bilo jasno, da prične teči izpolnit-

veni rok razen v primerih §§ 513 in 546 Grpp. vselej šele z vročitvijo. Op. 5 k § 14 pravi, da se zoper prednika (§§ 123, 124 Grpp.) izrečena sodba zoper razrešenega toženca ne more izvršiti. Toda že Tilsch je poudarjal nasprotno in sta za njim učila Pollak in Sperl, da mora biti sodba izvršljiva tudi zoper iz pravde izstopivšega toženca. Temu se je pridružil tudi Zuglia, češ da sta tožba in sodni zapisnik javna listina o prehodu pravnega razmerja in da je izstopivši toženec bil samo detentor stvari (str. 457). Temu je le pristaviti, da mora biti tako, ker bi delal zakon tožilcu sicer silo, ko dopušča, da sme nastopiti na nasprotni pravdni strani sprememba v toženčevi osebi zoper njegovo voljo. K § 36 bi bilo vsaj dobro po nazivih navesti tiste pravice, ki dajejo podlago za izločitveno tožbo.

Te pripombe seveda ne morejo biti za delo neugodno spričevalo. Kažejo v prvi vrsti, kako številna so pojasnila in da zasluži prva knjiga po vsej pravici naslov priročnika k izvršilnemu postopniku. Ze sama je precejšen komentar, ki se odlikuje tako po množici pripomb kakor po zgoščenosti njih vsebine. Zato pričakujemo mirno tudi drugi del komentarja, prvi daje jamstvo, da bo izdelan prav tako skrbno in da bo ustrezal vsem potrebam prakse, ki je vprav v izvršilnem postopku tako mnogovrstna. Delo bo, to smemo upati, izvršten pomoček pri nas, ki smo izvršilnega zakona kolikor toliko vajeni, bo pa tudi nad vse pripravno, da uvede v pravilno pojmovanje zakona v drugih pokrajinah.

Dr. Rudolf Sajovic.

Dr. František Valina. Theorie podnikání a zisku. Příspěvek k studiu dynamického hospodářství. V Praze 1936.

Privatni docent Karlove univerze dr. F. Valina je v zadnjih letih objavil celo vrsto knjig in večjih razprav v časopisih. Naj navedem tu: Československá obhodní politika od převratu. Praha 1930; Několik příspěvků poslední doby ku snahám o novou teorii mezinárodního obchodu (Sborník věd prav. a stat., 1931); Doložka nejvyšších výhod a preference (Obzor narodnohospodářsky, 1932; Daňové zatížení, hranice zdanění a vliv na podmínky k mezinárodní soutěži (Pocta Horáčkova. Sborník věd prav. a stat., 1932); Die tschechoslowakische Ausfuhr in der Krise (Archiv für Sozwiss. und Sozpol., 1933); Uvod k českému překladu D. Ricarda: „Zásady politické ekonomie a zdaňování. Praha, 1934; Několik poznámek k zásadám hypotekárního úvěru (Obzor narodnohospodářský, 1936); Betrachtungen über Wirtschaftsentwicklung und Unternehmertätigkeit (Festschrift für O. Engländer. Brno, 1936); Les conditions et les transformations économiques de l'après-guerre en Tchécoslovaquie (La Tchécoslovaquie économique, financière et touristique, 1937). Iz navedenega se vidi, da je krog zanimanja g. Valina precej širok, največ se pa koncentrira okoli problemov mednarodne trgovine. Knjiga, ki mi je dala povod za to beležko, je posvečena teoriji o podjetniškem delovanju in o podjetniškem dobičku ter predstavlja doprinesek k nauku o dinamičnem gospodarstvu. Za recenzente, ki ne obvladajo češčine, je bila izdana v litografirani obliki tudi v nemškem prevodu dr. H. Guberja.

Knjiga je razdeljena na štiri poglavja. V prvem razmotriva pisec vprašanje o tem, ali obstoji podjetniški dobiček v stacionarnem gospodarstvu. Dr. Valina zanikuje obstoj tega dobička v gospodarstvu, ki ni podvrženo nobenim spremembam, in smatra, da dobiček, ki ga dobliva podjetnik v takem gospodarstvu in ki ga navadno imenujejo podjetniški dobiček, ni podjetniški dobiček v pravem pomenu besede, temveč vrsta rente. Taka renta pa ni zvezana z delovanjem podjetnika, temveč je realno zvezana s podjetjem kot takim. Zato je ne smemo

imenovati „podjetniški“ dobiček, ampak dobiček „podjetja“. Glede tega naj omenim to-le. Ker je pri prosti konkurenci tak dobiček le diferencialen, ga lahko analogno z diferencialno zemljiško rento imenujemo rento. Toda to ni nikak razlog, da ne smatramo takega dobička za posebno vrsto dohodkov, kakor smatramo za posebno vrsto zemljiško rento. Tak diferencialni dobiček izvira včasih iz slučajnih lastnosti dotičnega podjetja in ni zvezan s kakršnokoli delavnostjo podjetnika, včasih pa je rezultat te delavnosti, toda pozneje se tako spoji s podjetjem samim, da tudi po podjetnikovi smrti prehaja na osebe, ki podedujejo podjetje. Samostojnost podjetniškega dobička pa obstaja v tem, da so vsi drugi dohodki od posameznih izoliranih in še konkretno ne naloženih pridobitnih činiteljev, podjetniški dobiček pa je dobiček od smotreno združenih in konkretno uporabljenih činiteljev.

V II. poglavju pisec kritično premotriva glavne teorije o podjetniškem dobičku, in sicer: delovne teorije, teorije rizika in dinamične teorije, posebej pa Schumpeterjevo teorijo. Nobene izmed teh teorij ne smatra za popolnoma zadovoljivo. Zato v dveh zadnjih poglavjih razčišča tla za svojo lastno teorijo in rešuje vrsto prejudicialnih vprašanj. V skladu s svojim temeljnim naziranjem, da obstoji pravi podjetniški dobiček le v dinamičnem gospodarstvu, se tičejo ta prejudicialna vprašanja dinamičnega, razvijajočega se gospodarstva.

III. poglavje analizira marsikatere osnovne pojme takega dinamičnega gospodarstva, na pr. pojem statike in dinamike, pojem polne konkurence in dr.

Zadnje, IV. poglavje pa išče odgovor na vprašanje o tem, na kakšnih osnovah je treba graditi teorijo o podjetniškem dobičku. V tem poglavju pisec razmotriva problem prisojanja v razvijajočem gospodarstvu in naglaša vlogo nepopolnega predvidevanja v delovanju podjetnika in v njegovem dobičku. Pisec naglaša, da podjetnik ne deluje v podanem določenem okviru, ampak do neke mere ustvarja ta okvir sam, doprinaša gospodarstvu nekaj novega, usmerja ga v novo smer. Iz tega izvira tudi njegov dobiček.

Karakterizacija tega ustvarjajočega, specifično dinamičnega podjetnikovega delovanja, ki jo podaja pisec, pa ne ustreza pogojem pod katerimi bi se po našem mnenju moralo reševati vprašanje o podjetnikovem delovanju in podjetniškem dobičku. To pa zato, ker je dr. Valina vzel za vzorec podjetnika ne tipičnega za sodobno gospodarstvo privatnega podjetnika, temveč ustvaritelja in vodjo gospodarske ednice v komunističnem načrtnem gospodarstvu. Pisec misli, da ravno le-ta predstavlja podjetnika v njegovi najbolj čisti obliki in da se ravno v njegovem delovanju kaže specifična posebnost podjetnikove funkcije v gospodarstvu. Temu naziranjju pa se ni mogoče pridružiti, ker v komunističnem načrtnem gospodarstvu sploh ni podjetij, ampak so le obrati; razen tega v tem gospodarstvu določa njegov vodja sam vse cene in vse dohodke, celo povpraševanje po dobrinah je v takem gospodarstvu „avtoritarno določeno“, dočim je delovanje privatnega podjetnika v sodobnem gospodarstvu navezано na trg in od trga odvisno. Ta odvisnost od trga ne izginava celo pri monopolu.

Ako ignoriramo te sporne točke, moramo priznati, da je dr. Valina pokazal v svoji knjigi dobro znanje vse novejšje literature tega vprašanja. To literaturo pisec tudi kritično presoja in ocenjuje. Zato bo vsak, ki se zanima za podjetnikovo delovanje in za podjetniški dobiček, našel v navedeni knjigi mnogo zanimivega in poučnega.

A. Bilimovič.

Karović Pavle: Diplomacija. Geca Kon, Beograd. 1936. 189 strani.

Pisec je zasnoval to knjižico kot popularno delo, ki naj bi širši krog javnosti seznanilo z osnovnimi pojmi o diplomaciji. Diplomacija je mišljena kot organizacija ljudi, ki vršijo diplomatsko službo ali ki so z njo v zvezi.

Knjižica je razdeljena na 14 poglavij. Najprej je na kratko opisana zgodovina diplomacije, definicija, pogoji za vstop ter pomen ženske in žene v diplomaciji. Nekoliko obsežnejša so poglavja o ministru in ministrstvu za zunanje posle ter o diplomaciji in vojski. Za boljše razumevanje je pisec navedel en primer dejanske ureditve: on je orisal v poglavitnih obrisih organizacijo belgijske diplomatske službe. Izza tega se vrste poglavja z naslovi: diplomatska misija, privilegiji diplomatskih predstavnikov, ceremonijal, konzulati, tisk in končno kritika diplomacije. Razen poglavja o belgijski diplomaciji je vsa tvarina obdelana načelno brez aluzije na diplomatsko službo določene države. Pod vrstami ni nobenih citatov, kot je to običajno pri delih, ki niso spisana strogo znanstveno, ampak bolj poljudno.

Sicer poudarja pisec v predgovoru, da namerava razložiti in oceniti diplomacijo posameznih držav in tudi Jugoslavije v posebni knjigi. Toda, ker je ta knjižica namenjena našemu svetu, bi bilo po mojem mnenju vendarle primernejše, ako bi bil pisec orisal organizacijo jugoslovanske diplomatske službe namesto belgijske ali pa vsaj primerjalno z belgijsko, ki jo pisec dobro pozna (on je izredni poslanik in opolnomočeni minister Kraljevine Jugoslavije v Belgiji). Trditev pisca na str. 152, da so pri Zvezi narodov štiri poglavitni evropski jeziki (francoski, angleški, italijanski, nemški) pripoznani kot uradni („zvanični“) jeziki, je treba popraviti v toliko, da sta uradna jezika le francoski in angleški. Vsak predstavnik pa sme govoriti v drugem kot v francoskem ali angleškem jeziku pod pogojem, da sam poskrbi, da se njegov govor prevede na francosko ali na angleško. Analogno velja glede prevodov, natisa in razdelitve dokumentov in publikacij Zveze narodov.

Pisec pravilno podčrtava potrebo, da se ne gleda pri sprejemu v diplomatsko službo samo na znanje, ampak v veliki meri tudi na moralne sposobnosti kandidata. Presojajo se mnoge napačne predstave, ki jih ima povprečnež o diplomaciji. Diplomati bi se moral držati načela, da se more resnica vedno povedati v lepi obliki, dočim je neresnica v katerikoli obliki laž. Sposobni diplomati morejo storiti mnogo dobrega v prid ne samo domače države, ampak tudi človeštva sploh (prim. njihov pomen pri urejanju mednarodnih sporov).

O tem predmetu so v vseh podrobnostih napisana obsežna dela, od katerih pisec navaja najvažnejša v bibliografiji ob koncu knjižice. Toda kdor hoče dobiti o diplomaciji samo splošne pojme in kratek pregled, bo s pridom vzel v roko to delo, ki je posrečeno in prvo te vrste v jugoslovanski literaturi.

Dr. Ivan Tomšič.

Dr. Mušič D.: Iz zgodovine medicine na Dolenjskem. Posebni odtis iz Zdravniškega vestnika, Kranj, 1937, št. 5 in 6. Str. 17.

Omenjamo ta spis, ki opisuje podrobno življenje pokojnega dr. Petra Defranceschija, ki je bil v devetdesetih letih sodni izvedenec in je kot tak priobčeval v našem glasilu „Sodnozdravniška mnenja“. V slavnostni številki „Slovenskega Pravnika“ 1929 je bilo navedeno, da sta v tem času ustanavljala dva zdravnika, dr. Fr. Zupanc in dr. P. Defranceschi s svojimi razpravami in tipičnimi primeri iz sodne zdravniške prakse sodnozdravniško terminologijo. V omenjenem članku je to Defranceschijevo delovanje podrobno navedeno in ocenjeno, kar je tembolj hvalevredno, ker mnogi prikazovalci naših pomembnih in zaslužnih mož njih zasluge za pravo in sodno poslovanje sploh prezro.

Članki in razprave v pravnih časopisih. Arhiv LII, 1—2: Solovjev: Stogodišnjica prve rasprave iz istorije srpskog prava. Jovanović M.: Dvadesetšesto poglavje predosnove GZ „O ugovorima o uporabi (porabi)“. Maklecov A.: Uloga suda kot izvršivanja kazni i mera bezbednosti. Subotić I.: Savremena diplomacija. Blagojević V.: Istraživanje materijalne istine u GPP i VP. Ristić A.: Geopolitičke sile na sredozemnom Moru. Tauber L.: Zaštita manjina akcionara po Nacrtu Jug. trgovačkog zakonika. Novaković R.: Neodgovornost zbog dopuštenih radnji. Rosenberg V.: Pokušaj proučavanja likvidnosti jugoslovenskih novčanih zavoda. Vasiljević T.: Mogućnost subsidijerne tužbe u krivičnom postupku protiv mlađih maloletnika. Janjić A.: Nedostaci skraćenog stečajnog postupka. Arandjelović D.: Novi zakoni Čile i Guatemale o usvojenju dece. Šuman J.: Novi avstriski zakon o autorskom pravu. Kostić L.: Da li su naslednici dužni plaćati administrativne kazne ostavioca. Denković D.: Upravno-sudska zaštita povodom razrešenja opštinskih časnika. Adžić S.: Javnost pretresa u disciplinskom postupku je ograničena. — **Branić br. 7—8:** Acimović M.: Uslovna osuda. Kostić L.: Sudbina diskrecionarnih upravnih akata pred upravnim sudovima. Blagojević V.: Medjunarodna građanska odgovornost automobilista i oblastveno osiguranje ove odgovornosti. Vasiljević T.: Pitanje povraćaja miraza i naša sudska praksa. Blagojević B.: Protivizvršenje. Joksić S.: Pitanje roka za izjavu priziva državnog tužioca na osudjujuću presudu sreskog suda. Zimonjić M.: Nekoliko spornih pitanja u prethodnom krivičnom postupku. — **Policija br. 15—16:** Kulaš J.: Oštećeni krivičnim delom. Mišić D.: Ko obustavlja krivično postupanje. Djelošević B.: O pravnim lekovima u krivičnim delima. Milović A.: Uloga posebnog minimuma pri odmeravanju vremenskih kazna. Mišić D.: Šta znači propis § 92/III Kp. Miličević V.: Pod maskom nacionalnog komunizma. Nedeljković N.: Pobacivanje u krivičnom pravu. Ocokoljić N.: Predlog zakona o istupima pred Narodnom skupštinom. Interesantni kriminalni slučajevi. — **Pravosudje br. 7—8:** Perić Z.: Jugoslovensko pravo i sterilizacija. Petrović B.: Krivična odgovornost pravnih (moralnih) lica. Perović N.: O paušalnom iznosu. Vesić D.: O pogrešnoj primeni propisa krivičnog sudskog postupka kod sudova na teritoriji Apelacionih sudova u Beogradu i Skoplju. Šapčanin S.: Nekolike primedbe na Predosnovu Gradj. zak. Hiršl J.: O obezbedjenju imovine o postupku prinudnog poravnjanja van stečaja. Kazimirović R.: Organizacija crkvenih sudova na način, koji će, po mogućstvu biti jednobrazan u celoj pravoslavnoj crkvi i sastav crkvenog kaznenog postupka. Mijušković J.: Da li mogu i same matere po § 154 t. 4 gradj. z. tražiti pozakonjenje svoje vanbračne dece vladaočevom milošću. Drljević L.: Rekurz i vansudski otkaz. Novaković R.: Šteta i njena naknada. Deveskovi A.: Specialno formalno pravo Uredbe o likvidaciji zemljoradničkih dugova i njegova primena u praksi. Ke-cojević S.: Jedan slučaj ništavosti iz § 571 t. 4 Grpp. Nahmijas S.: Treba li presude izbranog suda da odobrava starateljski sudija kad ima maloletnih deobara. Janković R.: Pozdravni govor. Zlatanović M.: Zakon o sudijana. Čemerlić H.: Engleski izborni sistem.

Razne vesti.

Kronika društva „Pravnika“. Pri otkritju spomenika dr. Ivanu Tavčarju v Poljanah nad škofjo Loko so društvo zastopali dr. Dolenc, dr. Sajovic in dr. Urbanc. Dr. Dolenc je položil venec in imel pri tem spominski govor, v katerem se je spominjal dr. Tavčarja kot

enega izmed prvih pravnških pisateljev in sodelavcev „Slovenskega Pravnika“ in v katerem ni pozabil naglasiti Tavčarjeve borbe za priznanje pravic slovenskemu jeziku v uradih, predvsem pri sodiščih.

Osebnosti. Za sodnika pri okrožnem sodišču v Ljubljani je postavljen dr. Kotnik Fran. — Postavljena sta za sreska podnačelnika Bizjak Andrej v Radovljici, za višjega sekretarja pri državnem pravobranilstvu Kozelj Milan. — Odvetniško pisarno sta otvorila Špendal Franc v Ljubljani in Leskovar Josip v Mariboru. — Upokojen je načelnik dr. Marn Rudolf.

IX. mednarodni filozofski kongres se je vršil v Parizu od 31. julija do 6. avgusta v znamenju Descartesa; tristoletnica Razprave o metodi (*Discours de la Méthode*), ki jo praznuje letos ves kulturni svet, je bila po mednarodni iniciativi in soglasnosti (ki je v drugih vprašanjih danes skoro nedosegljiva) merodajna za to, da se je v počastitev velikega sina francoskega naroda kot sedež letošnjega kongresa izbral Pariz. Ta kongres, ki bo prešel v zgodovino kratko pod imenom „Kongres Descartes“, je bil med par sto kongresi, ki so se vršili v Parizu za časa svetovne razstave, eden najpomembnejših. V kongresistih filozofih, ki so mogli na svetovni razstavi občudovati razkošni razkaz neverjetnih pridobitev moderne tehnike, se je morala obenem s ponosom na fantastični napredek znanosti, vzbuditi tudi neka tesnoba. To čustvo neugodja je pravilno izrazil Henri Bergson, častni predsednik kongresa, v svoji pismeni poslanici: neuravnoteženost med materialno in duhovno kulturo je postala monstruozna, Duh je ostal majhen v nesorazmerno povečanem telesu in naloga človeštva je, da vzpostavi to ravnovesje in zavlada strojem, ki naj proizvajajo v korist splošnosti toliko dobrin, da se bo mogel vsak posvetiti najbolj plemenitim nalogam duha. Misel, ki jo je Bergson tako točno izrazil, ne izvira le iz nekega priložnostnega primerjanja duhovnih vrednot, katerim je bilo posvečeno delo kongresa, z materialnimi pridobitvami, katere je razkazovala razstava, marveč iz osnovne problematike karteziizma samega. Z Baconom je Descartes na začetku moderne filozofije in znanosti. Kakor Bacon poudarja tudi Descartes, da je naloga znanosti napraviti iz človeka gospodarja in vladovalca narave. Da doseže ta smoter, ima človek samo eno sredstvo na razpolago, in to sredstvo je razum. Ves razvoj moderne tehnike je le velikanska izvedba programa, katerega idejne osnove je položil Descartes. Toda ne samo to! Razum se ne more omejiti zgolj na znanost, marveč hoče oblikovati tudi praktično življenje takó, da ustreza zahtevkom razuma. Povsem pravilno pravi zaradi tega Guglielmo Ferrero, da je tudi Descartesov racionalizem eden izmed vzrokov, ki so vodili do francoske revolucije. S tem povzame Ferrero, seveda prav v nasprotnem pomenu, misel, ki jo je ob začetku prejšnjega stoletja izrekel Joseph de Maistre. V slepem sovraštvu proti vsemu prosvetljenstvu vidi Joseph de Maistre v Baconu povzročitelja francoske revolucije; kdor pa smatra s Ferrerom racionalizem kot edinega zaščitnika vsake kulture, ta se mora priznati k Descartesu in občudovati pogum, ki poveri proti vsem hereditarnim in avtoritarnim principom vlado sveta človeškemu razumu. Kakor je pravilno poudaril predsednik angleške delegacije lord Samuel, nam je danes, ko povzroča vstajajoči kultus antiintelektualizma in laičnega misticizma usodepolno zmedo v kraljestvu idej, bolj kot kdaj potrebna zavest vrednot, ki jih predstavljajo Descartesove „jasne in razločne ideje“. In kako aktualna je v času pretirane specializacije univerzalnost Descartesa, ki je bil prepričan, da so vse

znanosti samo izrazi človeškega razuma, ki ostane eden in isti, pa naj si bodo predmeti, s katerimi se bavi, še tako različni, kajti ti prav tako ne menjajo bistva razuma kakor ne menjajo stvari luči sonca, ki jih osvetljuje. Ali ne ustrezajo temu Descartesovemu prepričanju o enotnosti človeškega razuma vsa ona moderna prizadevanja po enotnosti znanosti (Unité de la science), kateremu je bil posvečen drugi tema kongresa s pomembnimi referati mnogih filozofov in znanstvenikov? Temu problemu enotnosti znanosti posveča posebno pažnjo krog filozofov, ki se zbira okrog revije „Erkenntnis“ in ki je imel že tri kongrese za enotnost znanosti. Kot sad tega prizadevanja bo začela v kratkem izhajati pri University of Chicago Press Mednarodna enciklopedija enotne znanosti (Carnap, Frank, Joergensen, Morris, Neurath, Rougier). In še en nauk kartezijske filozofije. Mislec jasnih in razločnih idej je tudi eden največjih francoskih stilistov in jasnost stila je postala slavna tradicija francoske filozofije. Lord Samuel je pravilno ugotovil, da se francoski filozofi držijo tega pravila literarne kurtuazije v polni meri še danes. A koliko filozofov izven Francije greši proti temu osnovnemu pravilu, ki so ga tako odlično izvajali že stari Grki, na veliko škodo vloge, ki bi jo morala igrati filozofija v vsem javnem življenju!

Izčrpen pregled dela kongresa bi zahteval celo razpravo. Zato naj navedem le posamezne teme kongresa, ki so bile: 1) Sodobno stanje kartezijskih študij; 2) Enotnost znanosti, metoda in metode; 3) Logika in matematika; 4) Kazialnost in determinizem v fiziki in biologiji; 5) Problem refleksivne analize in transcendence; 6) Problem vrednot: norme in realnost. K prvi temi je govoril od ljubljanske univerze prof. Veber o Problemu človečanstva pri Descartesu, docent dr. Alma Sodnik pa se je udeležila kongresa z referatom o pojmu volje v spoznavni teoriji pri Descartesu in Spinozi. Za pravnika posebno zanimiva so bila predavanja in diskusije zadnjega oddelka, kjer so se ločno obravnavali poslednji problemi: norme na splošno; vrednote in realnost; spoznavanje, vrednote in realnost; vrednote in kozmologija; logične norme; npravstvene in socialne norme; pravne norme in končno estetske norme. Organizacija kongresa je bila odlična in povsem na višini svoje naloge. Temu se imajo kongresisti zahvaliti, da so — prvič odkar se sploh vršijo mednarodni filozofski kongresi — prejeli že ob otvoritvi vsa predavanja v končni redakciji in vezana v dvanajstih knjigah, tako da bo sedaj izšla samo še zadnja knjiga s poročili o pozdravnih nagovorih, debatah in zaključni seji. Akti kongresa so bili publicirani v znani zbirki „Actualités scientifiques et industrielles (založba Hermann et Cie, Paris), pod redakcijo tajnika kongresa Raymonda Bayerja. Po inicijativi organizacijskega komiteja se je tudi osnoval Mednarodni Institut za filozofsko sodelovanje, (Institut International de Collaboration Philosophique, 6, Place de la Sorbonne, Paris). Ena glavnih nalog Instituta bo, da vzdrži kontakt med posameznimi filozofi. Zamišljena je stvar tako, da bi vsak filozof sporočil Institutu probleme, s katerimi se bavi, Institut pa bi posredoval kontakt z drugimi znanstveniki, ki se pečajo s sličnimi vprašanji. Nadaljna naloga Instituta pa bo publikacija popolne bibliografije vseh filozofskih del. Prvi zvezek za leto 1937 je že izšel (založba J. Vrin, Paris). To iniciativo za mednarodno sodelovanje na filozofskem polju je treba toplo pozdraviti kot velik napredek, in želeti bi bilo, da bi Congres Descartes postal tudi v tem oziru mejnik, od katerega bo datiral nov razvoj filozofije.

Boris Furlan.

Naročnina za „Slovenski Pravniki“ znaša 60 dinarjev. Gg. naročnike prosimo, da zaostalo naročnino čimprej poravnajo; tudi uprava mora poravnati svoj dolg tiskarni. Poslužijo naj se v to priloženih položnic; kdor pošilja naročnino s pošt. ali čekov. nakaznico, naj jo naslovi na „Društvo »Pravnik« v Ljubljani“ (ne osebno na blagajnika), ker se pripisuje vsa naročnina čekovnemu računu pri pošt. hranilnici. Tudi reklamacije naj se naslavljaajo tjakaj; upoštevajo se samo prvih 14 dni potem, ko je list izšel. Prav tam se dobe:

Slovenski Pravniki l. 1909 do 1922 à 36 Din, posamezne številke à 3 Din.

Slovenski Pravniki l. 1923. dalje à 70 Din, posamezni snopiči (dvojne številke) po 12 Din, št. 11 do 12 l. 1935 po 25 Din.

Odločbe kasacijskega sodišča v civilnih stvareh, II. knjiga po 70 Din, posamezne pole, kolikor so v zalogi, po 3 Din.

Spomenica na drugi Kongres pravnika po 25 Din.

Dr. E. Pajnič: Sreska kot kazenska sodišča po novem zakoniku o sodnem kazenskem postopanju — po 15 Din.

Dr. Fr. Skabernè: Slovenski advokati in javni notarji v književnosti, znanosti in politiki — po 12 Din.

Uporedna slavenska pravnička terminologija — po 30 Din.

Kongres jugoslovanskih pravnikov se bo vršil letos v Novem Sadu v začetku novembra.

Članarina je za vse člane enaka in znaša 60 Din, za družinskega člana po 50 Din.

Prijave sprejema do 10. okt. društvo „Pravnik“.
